ЎзССР Давлат китоб палатаси
Инв.
Рес. китоб палатаси УзССР

Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ◆ TOŞKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1995 йил 15 март, чоршанба • № 21 (10.697) • Эркин нархда сотилади

КОПЕНГАГЕНДАГИ УЧРАШУВ:
«БЕЛЛА-МАРКАЗ» УМИД РАМЗИ БЎЛИБ ҚОЛДИ

Дания пойтахти Копенгагенда олий даражадаги мислсиз учрашувда 130 дан ортиқ давлатлар ва ҳукуматларнинг ҳамда халқаро ташкилотларнинг бошлиқлари иштирок этди. Учрашув куч-ғайратларини бирлаштириш юзасидан декларация ва ҳаракат дастурини қабул қилиш билан ниҳоясига етди. Учрашувни бу йил ташкил этилганига 50 йил тўлишини нишонлайдиган Бирлашган Миллатлар Ташкилоти уюштирди. Бу қадар кўп давлат ва ҳукумат раҳбарлари иштирок этган учрашув жуда муҳим умумбашарий муаммога — инсониятнинг ижтимоий тараққиётига бағишланди.

... Анжуман ташкилотчилари Европадаги энг йирик кўргазма мажмуаларидан бири — «Белла-Марказ»да ўтган олий даражадаги учрашув рамзи сифатида гўёки ёш бола қўли билан чизилган оддийгина суратни танлаб олдилар. Бу суратда учта кулгили митти одам қуёш нурлари остида бир-бирининг қўлини ушлаб, гўёки зинадан Ер курраси бўйлаб тушиб келмоқда. Бу тасвир юксак даражадаги анжуманнинг ижтимоий тараққиётга кўмаклашиш, мавжуд тенгсизликни ва тобора кучайиб бораётган бой ҳамда камбағал мамлакатлар ўртасидаги ажралишни тугатиш вазифасига тўла-тўкис мос келади. Чунки айни шу тафовут, қашшоқлик, очлик, ижтимоий тенгсизлик муқаррар равишда можароларга олиб келади. Бундай можаролар сайёранинг турли нуқталарида келиб чиқмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош котиби Бутрос Бутрос Ғолий шу ҳақда гапириб, XX асрнинг иккинчи ярмида жаҳон моддий соҳадаги мислсиз тараққиётнинг гувоҳи бўлди, деди. Бироқ ҳозирги пайтда яна бир нарса равшан бўлиб қолди: умуман тараққиёт соҳасидаги барча саъй-ҳаракатлар ҳам кутилган ўзгаришлар содир бўлишига олиб келгани йўқ. «Турмуш» тушунчаси «ўзгариш» тушунчасига ҳамоҳанг бўлса ҳам ҳозирги кунда ўзгаришларнинг мислсиз кўламлари ва шиддати фақат ҳайратга соларли тараққиётгагина эмас, шу билан бирга ҳаддан ташқари ночорлик ва мушкулликка ҳам сабаб бўлмоқда.

Б. Ғолий аниқ рақамларга асосланиб гапирди. Чунончи, сўнгги йилларда бойлар ва камбағаллар ўртасидаги тафовут кучайиб, 1960 йилдаги 13:1 дан ҳозирги 10 йилликда 60:1 га етди. БМТ бошлиғи аслини олганда 3 та асосий омил «ижтимоий номувофиқлик»га олиб келди, деб ҳисоблайди. Бу омиллар кўпроқ ишсизликда намоён бўлаётган ижтимоий тараққиёт истиқболининг ноаниқлиги, қашшоқликка ва тенгсизликка олиб келган ижтимоий адолатни таъминлай олмаслик ҳамда жамиятнинг табақаланиши ва парчаланиши натижасида вужудга келадиган ижтимоий осойишталикка қарши хавф-хатарнинг кучайиб бораётганидир. Буларнинг ҳаммаси инсониятнинг XXI асрда (ҳозир шу аср бўсағасида турибмиз) моддий равнақ йўлидан олға ҳаракат қилишини жиддий шубҳа остига қўяди.

... «Белла-Марказ» — катталиги бир неча футбол майдонига тенг келадиган, томи гулдор ойнадан барпо этилган улкан иморатдир. Анжуман кунларида у жуда гавжум бўлди. Минбарга чиқишдан озод бўлган делегация бошлиқлари бошқа мамлакатлар Президентлари ва Бош вазирлари — касбдошлари билан учрашиш учун имкониятдан тўла-тўкис фойдаланишга ҳаракат қилишарди. Дания хавфсизлик хизмати Копенгагенга давлат бошлиқлари билан келган минглаб журналистларни бу ерга текшириб ўтказди. Қатъий тартиб эса бирор дақиқа бўшашишга йўл қўймасди. На Президентлар, на уларга ҳамроҳлик қилаётган шахслар лоқайд бўла оларди.

Ҳар галгидек Гельмут Коль табассум билан ўтди, Украина делегацияси ташвишланиб тез ҳаракат қилди. Лекин... уларнинг рўпарасидан Ўзбекистон Республикаси делегацияси келарди. Ислом Каримов ва Леонид Кучма бир-бири билан самимий саломлашди. Иккаласи бир дақиқа яккама-якка сўзлашди ва сўнг яна олдиндан белгиланган дастур бўйича учрашувлар давом этди.

... Фидель Кастро ўз соқчиларининг тиғиз қуршовида ўтади. Ўзини дадил тутишга ҳаракат қилишига қарамай, йиллар ўтиши билан Куба раҳбари ҳам кексайиб қолгани кўриниб турибди. Аммо, у олий даражадаги учрашувда ўз қоидаларига содиқ қолди. Сўзга чиқиб, бозор иқтисодиёти жамиятга фақат зарар етказади, шу сабабли Куба халқи шимолдаги қўшниси томонидан бўлаётган хавфга ва собиқ СССРнинг сотқинлигига қарамай, танлаб олган йўлидан қайтмайди, деди. Нима ҳам дердик, ҳар ким ўзига хос фикрлайди.

Ислом Каримов анжумандаги асосий нутқидан ташқари бир неча учрашув ўтказди. Ўзбекистон делегацияси Копенгагенда бўлган салкам икки кун ичида бир неча ҳафтага етарли воқеа содир бўлди. Хусусан, Ўзбекистон раҳбари Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг бош директори доктор Накажима, Болгария Президенти Ж. Желев, Покистон Президенти А. Леҳгари, Туркия Президенти С. Демирел, ЮНЕСКО бош директори Ф. Майор, Эрон ташқи ишлар вазири А. Вилоятий, бошқа таниқли сиёсатчи ва жамоат арбоблари билан учрашди.

Ўзбекистон раҳбарининг АҚШ делегацияси бошлиғи, шу мамлакатнинг вице-президенти А. Гор билан суҳбати қизиқарли бўлди. Ислом Каримов уни шу йил сентябрь ойида Нукусда БМТ ҳомийлигида ўтказиладиган Орол муаммоларига бағишланган конференцияда иштирок этишга таклиф қилди. Альберт Гор Орол фожеасидан жуда яхши хабардор. У Ислом Каримовга ўз вақтида Нукус ва Мўйноққа сафар қилгани ҳақида сўзлаб берди. Альберт Гор суҳбатда Орол муаммоси жаҳон ҳамжамиятининг диққат марказида туриши ва барча мамлакатлар иштирокида ҳал этилиши лозимлигини таъкидлади.

***

Ўзбекистон Президентининг Копенгаген учрашувидаги нутқи иштирокчиларда катта қизиқиш уйғотди. Ислом Каримов жаҳонда чуқур ижтимоий зиддиятлар мавжудлиги тўғрисида гапириб, бунинг бир неча асосий сабаблари борлигини кўрсатиб ўтди. Бу нуфузли анжуман энг аввало давлат бошлиқларининг ижтимоий тараққиёт, ижтимоий адолат қоидаларини тасдиқлаш муаммолари юзасидан мулоҳаза ва ўз ёндошувларини баён қиладиган жой эди.

Ҳозирги пайтда тоталитар, маъмурий-буйруқбозлик тизимидан эркин бозор иқтисодиёти тизимига ўтиш даврининг мураккаб вазифаларини ҳал этаётган собиқ Совет Иттифоқи ҳудудидаги давлат ва халқлар учун бу муаммоларни ҳал этиш йўлларини излаш алоҳида аҳамиятга эгадир.

— Ижтимоий ва фуқаролар тотувлиги, тинчлик ва барқарорликни таъминлаш ҳозирги пайтда давлатчиликни тиклаш ва мустаҳкамлаш ҳамда адолатли ижтимоий тузумни ўрнатиш учун чиндан ҳам ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда, — деб таъкидлади И. Каримов. Шу сабабли мамлакатда мустаҳкам ижтимоий барқарорликни сақлаб туриш, ислоҳотлар дастурини изчиллик билан амалга ошириш, демократик тартибни мустаҳкамлаш асосий омилдир. Ҳозир юздан ортиқ миллат ва элат вакилларидан иборат 23 миллион киши яшайдиган Ўзбекистонда ижтимоий сиёсат айни шу нуқтаи назардан шакллантирилмоқда. Қисқа даврда — мустақил ривожланишнинг 3,5 йили давомида биз жамиятимизни янгилаш ва юксалтиришга асос қилиб олинган асосий тамойилларнинг тўғрилигига ишонч ҳосил қилдик, — деди И. Каримов. — Иқтисодий ва ижтимоий муносабатларни мафкурадан тўла холи қилиш, иқтисодиётнинг сиёсатдан устиворлиги, мамлакатда ислоҳотларнинг аста-секин ва босқичма-босқич ўтказилиши, «фалаж қилиб даволаш» деб аталган усулнинг биз учун мақбул эмаслиги бу тамойилларнинг энг муҳимларидир. Бошқача қилиб айтганда, биз ижтимоий ларзаларни истисно этадиган тадрижий тараққиёт йўлини танлаб олдик. Миллий ва нуфус хусусиятлари ҳисобга олинса — жамиятнинг ҳаддан ташқари табақаланишига йўл қўймайдиган, аҳолининг эҳтиёжманд табақалари манфаатларини, оналик ва болаликни ҳимоя қиладиган кучли ижтимоий сиёсатни ўтказиш бизнинг шароитимизда айниқса муҳимдир.

Ислом Каримов Копенгаген анжуманида Ўзбекистонда Соғлом авлод учун ҳаракати зўр куч билан қўллаб-қувватланиб ва ривожланаётгани ҳақида гапирди. Она соғлом бўлса — фарзанд ҳам соғлом бўлади. Бундан ҳам қимматли нарса борми?

Ислом Каримов давлат ва ҳукумат бошлиқлари, журналистларнинг эътиборини Ғарбдаги айрим мамлакатларда Шарқ аёли тўғрисидаги тушунча баъзан нотўғри ва бирёқлама талқин қилинишига қаратди. Муболағасиз айтиш мумкинки, Ўзбекистон Республикасида аёлга — она, меҳнаткаш инсон, жамоат ва давлат арбоби сифатида қаралади ҳамда бу — давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Бугунги кунда Ўзбекистон парламенти, ҳукумати, маҳаллий ҳокимият органлари, соғлиқни сақлаш идоралари раҳбарлари орасида хотин-қизлар муносиб ўрин эгаллаб тургани ҳеч кимни ажаблантирмайди.

Ислом Каримов ёш мустақил давлатимиздаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик тўғрисида гапириб, ижтимоий тараққиётга халқаро ёрдамни ташкил этиш тизими зарур ўзгартишлар киритишни талаб қилаётганини таъкидлади. Жумладан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти жаҳон банки, халқаро валюта жамғармаси, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё банки каби йирик халқаро ташкилотларнинг имкониятлари ва нуфузига кўпроқ суяниши лозим. Муҳтож, эҳтиёжманд аҳолига турли сиёсий ва баъзан субъектив сабаблар билан инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш ҳоллари учраб турибдики, бундай ҳолларни тугатиш жуда муҳим масаладир.

— Жаҳоншумул ижтимоий муаммоларни минтақавий муаммоларни ҳал этиш йўли билан ҳал қилиш зарур, — деди И. Каримов. Бу — оламшумул муаммолар оддий нарсаларни ҳал қилишдан бошланади, деган гапдир.

Шундан кейин Ўзбекистон раҳбари умумбашарий моҳият касб этган Орол фожиаси муаммосига тўхталди. Чунки, сўнгги йилларда денгиз ҳажми уч мартадан ошиқроққа қисқариб кетди. Сувни тозалаш масаласи эса, тўрт баравар ошди. Бу — икки миллион гектар майдондаги ҳосилдор ерни йўқотиш деган гап. Бугунги кунда Оролдан кўтарилаётган туз ва чанг 500, ҳатто ундан ортиқ километр масофага етиб бормоқда. Демак, 60 миллиондан зиёд инсон истиқомат қилаётган минтақадаги экологик вазиятни тартибга солиш жаҳон ҳамжамиятининг фаол иштирокисиз ҳал қилиниши мумкин эмас.

Ўзбекистон Президенти ўз нутқида тилга олган масалалардан яна бири — ҳозирги замонда авж олган миллатлар ва минтақалараро қарама-қаршиликлар ҳамда урушларнинг олдини олиш борасида ҳамжамият амалга ошираётган сиёсатга дахлдордир. Ислом Каримов юксак даражадаги учрашув иштирокчилари диққатини Тожикистон ва Афғонистондаги аҳволга жалб этди. У учрашув иштирокчилари диққатини бу давлатлар ўртасидаги мавжуд вазият минтақавий хусусиятгагина эга бўлиб қолмай, Европа ҳамда бошқа Ғарб мамлакатлари манфаатларига ҳам алоқадор эканига жалб этди. У бу ердаги қарама-қаршилик минтақавий хусусиятга эга бўлиб, Европа, ҳамда бошқа ғарбий мамлакатлар манфаатларига алоқадор эмас, деган тушунчалар хато эканини ҳам қайд этди. Минтақада яшаётган миллионлаб одамлар очлик, муҳтожликка маҳкум. Бу ҳол нафақат Марказий Осиёда, балки бутун дунёда барқарорлик ва хавфсизликни ларзага солиши мумкин бўлган ижтимоий омиллардан биридир. Шунинг учун ҳам бу минтақа бугунги кунда Европа ва жаҳоннинг бошқа мамлакатларига наркотик моддаларни жўнатадиган ўзига хос йўналишлардан бири бўлибгина қолмай, халқаро наркобизнес ва ажал қуроли савдоси билан шуғулланадиган жиноят гуруҳлари учун қулай йўлга ҳам айланган.

... Копенгаген учрашуви ташкилотчилари «Белла-Марказ»даги мажлислар залининг расмий делегациялар кириб келадиган жойига дунёнинг турли мамлакатлари болалари чизиб БМТга юборган расмларни осиб қўйишган экан. Бу расмлар ижро, миллий урф-одатлар ҳамда хусусиятлар жиҳатидан бир-биридан фарқ қилади. Бироқ, уларнинг барчасини бир нарса — тинчлик-тотувлик, бахт-саодат ҳамда тўкин-сочин яшаш истаги бирлаштиради. Чунки, болаларнинг олий тилаги ана шундан иборат. Анголалик 10 яшар қизча юборган сурат айниқса ёдимизда қолди. Қизалоқ нигоҳини ёнғин ҳамда тутунлараро балқиб турган, барчага баробар нур сочиши лозим бўлган қуёшга қаратган эди.

Хуллас, меҳмондўст Дания пойтахтидаги кўкламнинг совуқ кунларида ўтган олиймақом учрашув ниҳоясига етди. Муҳокамага ҳавола этилган муаммоларга қарашларнинг турличалигидан қатъи назар, Копенгагенда жаҳон ҳамжамиятига аъзо барча мамлакатларнинг ижтимоий масалаларни ҳал қилишда саъй-ҳаракатларни бирлаштиришга ҳамкорлик майли намоён бўлди. Бу масалаларнинг барчаси сайёрамиз фуқаролари, келажак авлодларимиз манфаатларини кўзда тутади.

Л. ЛЕВИН,
ЎзА.
Тошкент-Копенгаген-Тошкент.

***

СУРАТЛАРДА: Президент И. Каримов «Белла-Марказ»да маъруза қилаётган пайт; И. Каримов ЮНЕСКОнинг Бош директори Федерико Майор билан

Суратни Р. ЖУМАНИЁЗОВ (ЎзА) олган.

МУКОФОТЛАР МУБОРАК

Республика Президентининг Фармонига асосан кўп йиллик самарали меҳнатлари, қишлоқ хўжалик соҳасида юқори ишлаб чиқариш кўрсаткичларига эришганликлари ва ижтимоий ҳаётда фаол қатнашаётганликлари учун мамлакатимиз деҳқончилик саноати мажмуи ходимларидан бир гуруҳи республика фахрий унвонлари ва Фахрий Ёрлиқлари билан мукофотландилар.

НАВРЎЗ БАЙРАМИ ЯНГИ УЙЛАРДА

Юртимизнинг барча жойида Наврўзи олам тараддуди бошланган айни кунларда Янгийўл шаҳрида ҳам байрам тайёргарлиги тезкорлик ва уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Шаҳар ҳокимлигида бу ишларни назорат қилувчи ташкилий қўмита тузилган. Мазкур қўмита шаҳар ҳокимининг биринчи муовини С. Умрбоев раҳбарлигида ибратли ишларни амалга оширмоқда. Маҳаллаларда байрам тайёргарлиги бўйича кўрик танлов эълон қилинган.

Шу куни Янгийўл шаҳар марказида 20 турга яқин нон ва нон маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи цех ишлай бошлайди. Бундан ташқари 40 хонадонли уй шу куни ўз эгаларига топширилади.

З. ҲАЙДАРОВА.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

ҒАЛЛАЗОРЛАР СУҒОРИЛМОҚДА

БАҲОР ўлкамизга ўзгача жозиба, ўзгача тароват билан кириб келди. Уни хушнуд қарши олган заҳматкаш деҳқоннинг даласига ҳамал, ишига амал кирди. Айниқса, миришкор ғаллакорларда шижоат кучли. Зеро улар бу йил Ватаннинг ғалла мустақиллигига муносиб ҳисса қўшишга азму қарор қилишган.

Кўклам — меҳнат билан кўркам, деганларидек, бугун кўм-кўк ғалла майсазорларига боқиб кўз қувнайди. Ғаллакорларимиз Наврўзга чиндан ҳам ёруғ юз билан келмоқдалар. Вилоятимизда «олтин бошоқ» ниҳолларини биринчи озиқлантириш тугалланди. 103,4 минг гектар майдонга меъёрдаги ўғитлар бериб бўлинди.

Хўжаликларда ғаллани суғориш ишлари ҳам бошлаб юборилди. Бу муҳим тадбирни ўтказишга Тошкент, Ўртачирчиқ ва Бўстонлиқ туманларининг юқори ҳосил усталари биринчи бўлиб киришдилар. Бу йил вилоятимизда 80 минг гектар суғориладиган экин майдони сув ичиши керак. Бугунгача 1,5 минг гектар ер оби-ҳаётга қондирилди.

ДАСТЛАБКИ ПАРВАРИШ БОШЛАНДИ

ПОЙТАХТИМИЗ — Тошкент шаҳри аҳолисининг вилоятимиз сабзавоткорларидан умиди катта. Бу бежиз эмас, албатта. «Ён қўшни — жон қўшни» деганларидек, вилоятимиз деҳқонлари йил ўн икки ой шаҳарликлар дастурхонига хилма-хил ноз-неъматлар етказиб бериб, катта ҳиммат кўрсатиб келишяпти.

Шу боис вилоятимиз миришкорлари бу йил сабзавот экишга эрта киришдилар. Ҳар бир қуёшли кунни ғанимат билган ва об-ҳаво ноқулайликларига қарши эҳтиёт чораларини кўрган Тошкент, Қибрай ва Зангиота туманларида экиш ишлари февраль ойидаёқ бошлаб юборилди.

Бу йил вилоятимизда 11.400 гектар майдонда сабзавот етиштирилади. Ҳозиргача 2.700 гектар ерга эртаги сабзавот экинлари экилди ва уларнинг дастлабки парвариши бошлаб юборилди. 700 гектар майдондаги карам, 350 гектар ерга экилган картошка, 1600 гектардаги август пиёзи ва бошқа экинлар баҳор қуёшидан баҳра олиб яхши ривожланмоқда.

ОЗИҚЛИ ОТ ҲОРИМАС

ХАЛҚИМИЗНИНГ бу дона ўгитида чуқур маъно бор. У кўпроқ чорвадорларга тааллуқли гап бўлиб, замирида ем-хашак серобчилиги ётади. Бу борадаги ҳозирги аҳвол қандай? Келажакни ўйлаб иш тутаётган озуқакорлар нима билан машғул?

Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда, ишларнинг бориши чакки эмас. Чорва озуқаси учун пухта замин яратилмоқда. Шу кунгача вилоятимиз хўжаликларида мавжуд 45,2 минг гектар майдондаги эски беданинг 16 минг гектарида борона ўтказилди, 18 минг гектар бедапоя озиқлантирилди.

Бу йил вилоятимиз бедапоялар майдони янгилари ҳисобига яна 10 минг 600 гектарга кенгаяди. Ҳозиргача 800 гектар ерга беда уруғи сепиб қўйилди. Бу дала ишлари Қибрай, Зангиота туманлари хўжаликларида уюшқоқлик билан олиб борилмоқда.

Н. ҲИКМАТУЛЛАЕВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

«ҚАЧОНГАЧА ТУШОВ БЎЛАСИЗ?»

«Тошкент ҳақиқати»нинг 1994 йил 7 декабрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида танқидий мақола эълон қилинган эди. Бекобод тумани қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни амалга ошириш борасида сусткашликка йўл қўяётганлиги, жумладан, бир неча йилдирки, пахта топширишда бўйича режа уддаланмай келиниши сабаблари очиқ-ойдин кўрсатиб берилган эди.

Куни кеча таҳририятимизга ушбу мақола юзасидан туман ҳокими М. Расулов имзоси билан жавоб хати келди. Унда жумладан шундай дейилади:

Мақола туман ҳокимлигида ва танқид қилинган хўжаликларда хўжалик раҳбарлари, мутахассислар иштирокида батафсил муҳокама қилинди.

Кўрсатилган камчиликлар асосан тўғри, деб топилди. Бугунги кун талаби даражасида иш юрита олмаган, жиддий хатоликларга йўл қўйган «Сарюз» ширкат хўжалиги бошқаруви раиси Абдували Ибайдуллаев, Улуғбек номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Усмонжон Исабоевлар ўз вазифаларидан озод қилинди. Уларнинг ўрнига қишлоқ хўжалиги соҳасида бой тажрибага эга бўлган, билимдон, халқ билан бирга, бамаслаҳат иш юритадиган мутахассислар сайланди.

Ҳозирги кунда туманда қишлоқ хўжалиги соҳасида ислоҳотларни амалга ошириш бўйича белгилаб олинган қатъий тадбирлар асосида иш юритилмоқда.

«ҚОЛОҚЛИК ДОҒИ ҚАЧОН ЮВИЛАДИ»

Газетанинг 1994 йил 17 декабрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида берилган танқидий мақолада эса Пискент туманидаги Ҳ. Қодиров номли жамоа хўжалигида иқтисодий кўрсаткичларнинг пастлиги, режаларнинг бажарилмаётганлиги, пахтачиликда ва айниқса чорвачиликда мураккаб аҳвол юзага келганлиги, хўжаликда меҳнат интизомининг бўшашиб, бош мутахассислар ва бригада бошлиқларининг масъулиятсизлиги туфайли йўл қўйилаётган камчиликлар очиб ташланган эди.

— Ушбу танқидий мақола жамоа хўжалиги бошқаруви йиғилишида ва туман ҳокимлигида атрофлича кўриб чиқилди, — дейилади Пискент тумани ҳокими А. Шерматовнинг таҳририятга йўллаган жавоб хатида. — Ишдаги нуқсонлари ва камчиликларга йўл қўйганлиги учун туман ҳокими томонидан хўжалик раиси С. Тулеповга ҳайфсан берилди. Ферма мудири Ориф Пўлатов вазифасидан озод этилди.

Шунингдек, хўжалик бошқаруви йиғилишининг қарорига биноан хўжалик бош муҳандиси, бош ҳосилоти ва бригадалар бошлиқлари — Н. Эгамқулов, В. Қобулов, Ҳ. Қурбоновлар ўз вазифаларидан озод қилинди.

Мақолада кўрсатиб ўтилган ва ўтган йилларда йўл қўйилган камчиликларни такрорламаслик чора-тадбирлари белгиланиб, хўжалик раҳбарига ишни бугунги кун талаблари даражасида ташкил қилиш вазифаси юклатилди. Туман деҳқончилик саноати уюшмасига эса белгиланган тадбирларнинг бажарилиши устидан доимий назорат ўрнатиш топширилди.

Ислоҳот ва истиқбол:

НАВБАТДАГИ БОСҚИЧ ВАЗИФАЛАРИ

Илгари маълум қилганимиздек, шу йил 10 март куни Тошкент вилояти фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистоннинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари» тўғрисидаги Олий Мажлиснинг биринчи сессиясида сўзлаган нутқидан ҳамда республика Олий Мажлисининг Ўзбекистон Республикаси референдумини ўтказиш тўғрисидаги қароридан келиб чиқадиган вазифалар муҳокама этилди.

Бу ҳақда вилоят ҳокими Э. М. Рўзиев маъруза қилди.

— Ҳаммангизга маълумки, шу йилнинг 23-24 февраль кунлари ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси мамлакатимиз ҳаётида катта воқеа бўлди, — деди вилоят ҳокими.— Сессия Олий Мажлис раиси ва унинг ўринбосарларини ҳамда Олий Мажлис қўмиталарининг раисларини сайлади. Республика парламенти Президент ваколатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш юзасидан референдум ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Олий Мажлис, шунингдек, давлатимиз ҳаётига оид айрим муҳим масалаларни кўриб чиқди, ҳокимият вакиллик идораларидан ҳамда сиёсий партиялардан олий Мажлисга сайланган депутатлар блокини ва унинг фракцияларини рўйхатга олди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари» тўғрисида қилган дастурий аҳамиятга молик маърузаси сўзсиз сессиянинг марказий воқеаси бўлди.

Маърузада мустақиллик йилларида мамлакатимиз босиб ўтган йўл ҳар томонлама чуқур таҳлил этилди, тараққиётимизнинг ўзига хос хусусиятлари очиб берилди, унга муайян аниқликлар киритилди. Миллий истиқлолимиз истиқболларининг бош тамойиллари ҳамда Олий Мажлис ва маҳаллий ҳокимият вакиллик идоралари фаолиятларининг устивор йўналишлари асослаб берилди.

— Ўзбекистон Республикаси истиқболининг асосий тамойилларини белгилаб берар экан,— деб сўзини давом эттирди нотиқ.— Президентимиз сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларда давр илгари сураётган тарихий вазифаларни аниқ баён этдилар. Маърузанинг «Демократия — бош йўлимиз» қисмида давлатимизнинг ҳуқуқий пойдевори яратилганлиги ва вакиллик ҳокимиятини вужудга келтиришнинг жаҳондаги энг демократик тизимларидан бири ташкил этилганлиги асосли мисоллар билан исботлаб берилди.

Ўзбекистон парламентини илк бор кўппартиявийлик ва демократия асосида сайланганлигига алоҳида тўхталинди. Дарҳақиқат, сайловларни ташкил қилишнинг дастлабки дамлариданоқ синфий ёндашув нодемократик тамойил сифатида рад этилган эди. Бу сафар фуқаролар — энг

(Давоми 2-бетда).

Ислоҳот ва истиқбол:

НАВБАТДАГИ БОСҚИЧ ВАЗИФАЛАРИ

(Боши 1-бетда).

аввало, қўйилган номзодларнинг ижтимоий келиб чиқишига эмас, аксинча, уларнинг ишчанлик ва ахлоқий сифатларига, энг муҳими, дастурларининг мазмун моҳиятига катта аҳамият бердилар.

Юртбошимиз ижро ва суд ҳокимияти тармоқлари шаклланганлигини, мамлакатимизда сиёсий ўзгаришларга мос равишда ихчам, очиқ ва тадрижий ривожланишга эга бўлган ижтимоий тизим ишлаб чиқилганлигини, сиёсий ислоҳотларнинг ҳар томонлама чуқурлашиши учун қулай шароит яратилганини алоҳида таъкидлаб ўтдилар.

Президент Парламент аъзолари олдига: «Бугун биз қандай давлат қураяпмиз? Унинг сиёсий ва ижтимоий негизи, қиёфаси қандай бўлиши керак? Янги демократик жамият шаклланишида унинг тарзи қандай бўлади?» деган саволлар қўйиб, бу саволларга, Шарқда демократик жараёнларнинг қадимдан шаклланган ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб, ўзлари атрофлича жавоб бердилар. Барпо этилаётган давлат, энг аввало, умумхалқ цивилизациясига, давлат қурилиши соҳасида бошқа халқлар эришган тажрибаларга, ижтимоий қадриятларга, юксак маънавият, адолатпарварлик, маърифатсеварлик каби фалсафий ахлоқий тафаккурларга асосланиши лозим, деб таъкидладилар.

Демократик давлат қурилишининг индивидуализм фалсафасига таяниб, оммани ҳаддан ташқари сиёсийлаштиришга олиб келадиган Ғарб намунаси билан Шарқ мамлакатларида содир бўлаётган демократик жараёнлар орасида характерли тафовутлар бордир. Бизнинг мамлакатимизда содир бўлаётган демократик жараёнлар халқимиз миллий маданиятининг ўзига хос жиҳатларини, унинг табиатини ўзида мужассам этмоғи кераклиги ҳам маърузада чуқур очиб берилди. Шу муҳим назарияда маърузадаги «Бизда демократик жараёнлар аста-секин тараққий топади, бу соҳада инқилобий ўзгаришларни ясашга уринишлар ғоят ноҳуш натижаларга олиб келиши мумкин» — деган сўзлар жуда тўғридир.

Бу фикрни давом эттириб И. А. Каримовнинг Шарқда демократия тушунчаси ҳамжиҳатлик ғояси, жамоатчилик фикрининг устиворлиги заминида шаклланади, бизнинг мамлакатимизда демократик жараёнлар халқимизнинг қонунни ҳурмат қилиш, қонунга итоат этиш каби фазилатларга мос равишда ривожланиши зарур. Ахлоқий, маънавий қадриятлар сиёсий муносабатларга ҳам устунлик касб этиши даркор — деган фикрлари ниҳоятда қимматли эканлигини айтиш керак. Бу хулосанинг аҳамиятини, аввало, ўзимиз чуқур англаб олишимиз лозим. Шунинг билан бирга шаҳар, туман ҳокимлари, Олий Мажлис ва вилоят кенгаши депутатлари ва барча фаоллари меҳнат жамоаларида, ижтимоий табақаларнинг барча вакиллари билан учрашаётганда юқоридаги фикрларни уларга тушунтириб, демократик жараёнларнинг ўзига хос хусусиятлари тўғрисида батафсил маълумот беришлари зарур деб ҳисоблаймиз.

Маърузада фуқаролик жамияти қуриш борасида олдимизда турган муҳим вазифаларга батафсил тўхталинди. Давлатчилигимиз ривожлана борган сари бошқарувнинг турли хил вазифаларини бевосита халққа топширишга, яъни ўзини-ўзи бошқариш органларини янада ривожлантиришга асосланиши кўрсатиб ўтилди.

Фуқаролик жамиятида давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари умуммиллий манфаатларга даҳлдор энг муҳим вазифаларнигина амалга оширади, мудофаа, давлат хавфсизлиги, ташқи сиёсат, пул-молия ва солиқ тизимини шакллантириш, қонунчиликни ривожлантириш каби масалаларни ўз қўлларига олишлари лозим. Бунга қандай эришишимиз маърузанинг иккинчи ҳам Президентимиз кўрсатиб бердилар. Бунга «...фақат давлат ҳокимияти вазифаларини қатъий ва мукаммал белгилаб ва шу билан бирга чекланиб қўйилган фуқаролик жамияти шароитидагина эришмоғимиз мумкин».

Мамлакат тараққиёт йўлимиз, унинг босқичларини аниқ белгилаб олишимиз зарурлиги уқтирилиб, бугунги кунда бу ғоят долзарб масала эканлиги таъкидланди. Бошқача айтганда, унда чин маънодаги ҳуқуқий, адолатпарвар давлат қуриш йўллари кўрсатиб берилди.

Шундан сўнг вилоят ҳокими ушбу масала бўйича ўз фикрини билдириб шундай деди: Маърузада адолатпарвар давлат қурилишининг асосий йўлларидан бири «...иқтисодий, айниқса, сиёсий ислоҳотлар муваффақияти, аввало, бошқарув соҳасидаги кадрларни тайёрлаш даражасига, уларнинг бугунги ўзгаришларни амалга ошириш истаги ва лаёқатига боғлиқ. Чунки жамият тубдан янгиланаётган бир пайтда бизга малакали, ҳар томонлама тажрибага эга бўлган, ўзгаришларни ҳаётга татбиқ этишга қодир бошқарув аппарати керак», деб кўрсатилди.

Худди шу боис ҳам давлат хизматчиларининг мақоми тўғрисида қонун қабул қилиш зарурати сезилаётганлиги таъкидланиб, агар биз мазкур муносабатларни қонун йўли билан тартибга солсак, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишдаги ўзбошимчаликни, шахсий садоқат, қариндош-уруғчилик каби иллатларнинг пайини қирққан бўламиз, дейилди.

Агар Президентимиз қўяётган ушбу талаблар асосида вилоятимизнинг қишлоқ хўжалиги тизимида кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш аҳволини таҳлил қилсак, бу муҳим масалада қатор камчиликлар мавжудлигининг гувоҳи бўламиз.

Айниқса, кейинги 3-4 йил ичида баъзи туманларда хўжалик раҳбарларининг тез-тез алмаштиришга йўл қўйилмоқда. Аксарият ҳолларда бу алмаштиришлар ўзини оқламаяпти: ишлаб чиқариш аҳволини яхшилашга ёрдам бермаяпти. Баъзи ҳолларда эса, қишлоқ хўжалик мутахассислигига эга бўлган раҳбарлар ўрнига қишлоқ хўжалигидан узоқ бўлган кишилар раҳбарликка тавсия қилинмоқда. Натижада хўжалик раҳбарларининг сифат таркиби пасайиб кетмоқда. Раҳбарларни алмаштиришда маҳаллийчиликка, уларни ишбилармонлик ва билимдонлигига қараб эмас, балки шахсий садоқати, қариндош-уруғчилик, ошна-оғайнигарчилик принципи бўйича танлашга йўл қўйилмоқда.

Масалан, кейинги тўрт йилда Юқоричирчиқ ва Бўка туманларида 80 фоиз, Ўртачирчиқ ва Бекобод туманларида 75 фоиз, Оққўрғон ва Қуйичирчиқ туманларида 66 фоиз хўжалик раҳбарлари алмаштирилди. Бошқача айтганда вилоятда ҳар иккинчи хўжалик раҳбари ушбу лавозимда ҳаммаси бўлиб атиги икки йилга яқин, ҳар учинчиси эса уч йилдан сал кўпроқ ишлаган, холос.

Айниқса, Янгийўл, Пискент, Чиноз туманларида раҳбарларни тез-тез алмаштириш ва ҳатто бир йил ишлаб улгурмасдан уларни асоссиз алмаштиришга йўл қўйилди. Пировардида буларнинг ҳаммаси ишимизга ўз таъсирини кўрсатмай қолмади.

Катта салмоққа эга бўлган бундай хўжаликлар ҳар доим бизнинг диққат-эътиборимизда бўлиши лозим. Бизнинг фикримизча, ҳокимликлар бундай хўжаликларга раҳбар танлаётганларида уларнинг номзодларини синчиклаб ўрганиб, малакали, маълум тажрибага эга бўлган, ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиши керак.

Яна бир масалага ҳам тўхталиб ўтишимиз керак. Бизда сўнгги йилларда экинлар ҳосилдорлиги пасайиб кетди. Агар 1994 йилда бир гектар ердан олинаётган ҳосил миқдорига қарасак бу яққол кўзга ташланади. Бу бевосита ҳамма соҳага — пахтачиликка ҳам, сабзавот, картошкачиликка ҳам тегишлидир. Агар бу рақамларни туманлар бўйича таҳлил этсак, аҳволнинг янада ташвишли эканлигини кўрамиз.

Тўғри, маҳсулотларнинг камайишига айрим объектив сабаблар бор. Одамларга кўплаб томорқа ерлари ажратилди, уй-жой ва бошқа қурилиш ишлари ҳисобига қишлоқ хўжалигида фойдаланилаётган анчагина ерлар оборотдан чиқиб кетди. Лекин маҳсулот миқдори ва ҳосилдорликнинг кескин пасайиб кетишига бунинг ўзи сабаб ва баҳона бўла олмайди-ку!

Савол туғилади. Ундай бўлса асосий сабаб нимада?

Асосий сабаблардан бири Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишда йўл қўйилаётган хатолардир. Мен фақат биргина тармоқда кадрлар билан ишлашнинг аҳволи тўғрисида фикр юритдим, бундай мисоллар бошқа мажмуаларда ҳам, афсуски, мавжуд. Вазифамиз нимадан иборат?

Вазифа шундан иборатки, аввало, юртбошимизнинг бу борада берган кўрсатмаси вилоят, шаҳар, туман ҳокимликлари, барча бўлим ва бошқармалар раҳбарлари учун қўлланма бўлиши керак. Иккинчидан, кадрларни фақат ишчанлик сифатига, унинг иқтисодий фазилатларига, олдига қўйилган вазифаларни амалга ошириш йўлида одамларни бирлаштириш, ижодий муҳит ярата олиш қобилиятига қараб танлашимиз лозим. Бунда, биз, албатта, улар тўғрисида объектив маълумотларга, энг муҳими, жамоатчилик фикрига таянмоғимиз лозим. Ана шунда бу мақсад йўлида амалга ошириладиган ишларимизнинг ҳақиқий жонкуярларини топган бўламиз.

Яна бир фикрни айтмоқчиман. Кейинги пайтларда кадрларни тарбиялаш масалаларига кам аҳамият бераяпмиз. Гўё раҳбарлик лавозимида ишлаётганлар батамом тарбияланиб бўлган. Вилоят ҳокимлиги, унинг бўлимлари, шаҳар ва туман ҳокимликлари барча бўғиндаги раҳбарларнинг малакасини ошириш, уларнинг муҳим равишда иқтисодий билимларини чуқурлаштириш, иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш борасида ибратли ишлар қилаётган жамоаларнинг иш тажрибаларини оммалаштиришлари керак, деб ҳисоблаймиз. Вилоят ҳокимлигининг ташкилий бўлими (С. Исломов) кадрлар билан ишлаш бўйича шу қўйилган масалада бўлим ва бошқармаларда, шаҳар ва туман ҳокимликларида бу муҳим ишга масъулият билан қаралиши устидан мунтазам назорат ўрнатиши лозим.

— Сизлар яхши биласизлар, республика Президенти қонун устиворлигини бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий тамойилларидан бири деб кўрсатганлар,— деб давом этди сўзида Э. М. Рўзиев.— Биз ҳар ким ва ҳар бир нарса қонунга бўйсуниши лозим бўлган ҳуқуқий давлат қурмоқчимиз. Бу эса ўз навбатида ҳуқуқни муҳофаза этиш органлари зиммасига катта масъулият юклайди. Шунинг учун ҳам Парламентга ҳуқуқ органлари фаолиятининг қонуний негизини мустаҳкамлаш мақсадида ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари тўғрисида қонун қабул қилиниши йўлидаги таклифи киритилди. Чунки ўтиш даврининг ҳозирги мураккаб шароитида ҳаётимиз, адолатли, демократик давлатни барпо қилиш жараёнида уларни касб маҳорати ва сифатларига бугунги кун талаб даражасида мос келиши керак. Президентимизнинг «Мазкур органларга қўли эгри, порахўр, виждонсиз кимсалар кириб қолишини бартараф этадиган тизимни қонун йўли билан белгилаб қўйиш мақсадга мувофиқдир»,— деган фикрлари жуда ўринли деб ўйлайман.

Яқинда вилоят ҳокимлигида ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимларининг 1994 йил якунига бағишлаб ўтказган йиғилишимизда бу органларда амалга оширилаётган ишлар билан бирга мавжуд камчиликлар ва уларни бартараф этиш чоралари тўғрисида атрофлича гаплашиб олинди. Шунинг учун бу ҳақда батафсил тўхталиб ўтишга эҳтиёж йўқ деб ҳисоблайман. Фақат шуни айтмоқчиманки, шу куннинг талабидан келиб чиқиб, бу органларнинг барча босқичларида ишлаётган раҳбарларга нисбатан талабчанлик кучайтирилиши керак.

— Олий Мажлисда қилинган маърузанинг жуда катта қисми иқтисодий муносабатларни демократиялаш масалаларига бағишланганлиги бежиз эмас,— деди вилоят ҳокими.— Сессияда мамлакатимизда бозор иқтисодиётини барпо қилиш ўта мураккаб шароитда бошланганлиги таъкидланди ва иқтисодий ислоҳотларни биринчи босқичида амалга оширилган ишлар айтиб ўтилди.

1994 йил якунлари тўғрисида фикр юритилганда, иқтисодиётимизда эришилган энг муҳим натижаларга тўхталинди. Давлатимизни иқтисодий жиҳатдан мустақил бўлишини назарда тутиб, халқимизнинг эҳтиёжини қондирадиган маҳсулотларни четдан олиб келиш кескин камайганлиги, республика ҳукумати нефть ва нефть маҳсулотларини қўшни давлатлардан олишни камайтириш сари ҳал қилувчи қадам қўйганлиги айтилди.

Тошкент вилоят саноат корхоналарининг республика саноатида салмоғи катта. Аммо бу соҳада ҳам олиб бораётган ишларимиз талаб даражасида эмас. Масалан, ўтган йили саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича режаларимиз бажарилмади. Янги йилнинг дастлабки 2 ойи натижалари ҳам бизни қаноатлантирмади. Маҳсулот ишлаб чиқариш миқдори ўтган йилнинг икки ойига нисбатан 14 фоизга қисқарди.

Йирик корхоналар ҳисобланган Олмалиқ тоғ-металлургия, Бекободдаги Ўзбекистон металлургия комбинатларида ўтган йилнинг охирида аҳвол анча мураккаблашди. Ҳукуматимиз корхоналарнинг фаолиятини яхшилаш мақсадида реконструкция ишларига катта миқдорда маблағ ажратди. Ҳозирги кунда бу корхоналарда реконструкция ишларини жадал суръатлар билан амалга оширилиши туфайли бироз жонланиш сезилди. Ўйлаймизки, яқин ойларда бу комбинатларда аҳвол тубдан яхшиланади.

Кимё саноати корхоналарида аҳвол бироз ўнгланаётган бўлсада, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар миқдори халқ хўжалиги талабидан паст. Қишлоқ хўжалигида мўл ҳосил етиштириш учун кўп миқдорда минерал ўғитлар керак. Лекин уларни ишлаб чиқариш йилдан-йилга камайиб бормоқда. «Электрохимпром», «Аммофос» ишлаб чиқариш бирлашмалари (Ғ. И. Ибрагимов, Ф. Ишонов) тезроқ кимё концерни билан биргаликда маҳсулот миқдорини кўпайтириш чораларини кўришлари керак.

Президентимиз, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясида эътиборимизни қисқа муддат ичида ички бозорни тўлдирадиган ва экспорт қилинадиган маҳсулотларни ишлаб чиқарувчи кичик технологияларни жорий этиш концепцияси ва миллий дастурни ишлаб чиқиш зарурлигига қаратдилар.

Бу борада Олмалиқ тоғ-металлургия комбинатида ва Красногорск шаҳарчасидаги 2-кон бошқармасида олиб борилаётган ишлар диққатга сазовордир. Бу корхоналар қошида кичик технологиялар олиб келиниб, ўрнатилган ишлаб чиқариш цехларида замон талабига жавоб берадиган халқ истеъмол моллари тайёрланмоқда. Қилса бўлар эканку, нега бошқа корхона раҳбарлари, шаҳар ва туман ҳокимлари бу масалада лоқайдлик қилмоқдалар? Сессияда айтилган гапларни амалга ошириш учун вилоятимизда имкониятлар етарли, фақат бу ишга астойдил киришиш керак.

Маълумки, республикамизга электр лампочкалари асосан четдан келтирилади. Шундай лампочкалар Чирчиқдаги қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатида ишлаб чиқарилмоқда. Афсуски, ҳозирча фақат 1 та линия ишламоқда. Қолган 9 та линияни ишга тушириш эса чўзилиб кетмоқда. Комбинат директори А. Э. Пирматов ва шаҳар ҳокими Д. Азизхўжаевлар шу йилнинг биринчи ярмида линияларни ишга тушириш чорасини кўришлари керак. Бу эса республикага четдан электр лампочкаларини олиб келишга бутунлай барҳам беради.

Вилоятда Президентимизнинг саноатни қишлоққа олиб кириш бўйича олдимизга қўйган талабларига биноан қишлоқ жойларида 800 дан ортиқ цехлар, бўлимлар, линиялар ва кичик корхоналар очилиб, 1994 йилда 12 мингдан зиёд аҳоли иш билан таъминланди. Бундан ташқари 10 мингга яқин киши якка тартибда иш олиб, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш билан банд бўлди.

Лекин буни етарли деб бўлмайди. Ҳозирги кунда иқтисодий ва ижтимоий вазиятни ҳисобга олган ҳолда, жойларда саноат корхоналарининг филиалларини, бўлимларини ташкил қилиш, янги цехлар, кичик корхоналар очиб янада кўпроқ янги иш жойларини яратишимиз ва халқ истеъмол молларини ишлаб чиқаришни кенг йўлга қўйишимиз керак. Бу ҳозирги куннинг талаби, ҳар бир раҳбар бу масалани ўзининг асосий вазифаси деб билиши керак.

Вилоят ҳокими ўз маърузасида келгусида қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш ҳақида гапириб, бу борадаги асосий вазифаларга алоҳида тўхталди.

— Ислом Абдуғаниевич, қишлоқ хўжалигида мулкчиликнинг янги шакли қарор топиши чинакамига таъминланмаётганини, бозор инфраструктураси зарур даражада ривожланмаётганини, ишлаб чиқариш суръатининг пасайиши кўп тармоқларда давом этаётганини катта ташвиш билан айтиб ўтдилар,— деди Э. М. Рўзиев.— Вилоят кенгашининг бўлиб ўтган сессиясида ва яқинда хўжалик раҳбарлари билан ўтказилган бир ҳафталик ўқув машғулотларида 1994 йил якунлари чуқур таҳлил қилинди ва зарур тадбирий чоралар белгиланди. Шундай бўлишига қарамасдан, Президентимизнинг Олий Мажлис минбаридан туриб қўйган талаблари асосида айрим муҳим йўналишдаги ишларимизнинг аҳволи ва олдимизда турган вазифалар тўғрисида гапирмоқчиман.

Ғалла мустақиллигига эришиш тўғрисида кўп гапирмоқдамиз. Бу йил вилоятимиз ғаллакорлари зиммасига 310 минг тонна ғалла ишлаб чиқариб, шундан 150 минг тоннасини давлатга топшириш вазифаси юклатилган. Вилоят кенгашининг яқинда бўлиб ўтган II-сессиясида ғалла ишлаб чиқаришни кескин кўпайтириш борасида 1995 йилда олдимизда турган вазифалар тўғрисида сўз юритилиб, вилоят ҳокимлиги ўшанда туман ҳокимликлари ва барча қишлоқ хўжалик органлари раҳбарлари эътиборини бу соҳадаги кечиктириб бўлмайдиган тадбирларни амалга оширишга қаратган эди. Чунки ўтган йили ғаллачилик соҳасидаги натижалар жуда паст бўлди. Вилоят бўйича суғориладиган ғалла майдонларидан 13,5 центнердан ҳосил олинди. 1994 йилда Қуйичирчиқ туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги 38 центнердан, Ўртачирчиқ туманидаги ТИИИМСХ ўқув хўжалиги 33 центнердан, Чиноз туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги 31 центнердан, Оққўрғон туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги 28,3 центнер ҳосил олган бир пайтда, Оққўрғондаги «Қаҳрамон» жамоа хўжалиги, Пискентдаги И. Ҳайдаров, Чиноздаги Эрназаров номли жамоа хўжаликларида гектаридан бор-йўғи 6-10 центнердан ҳосил олинганини қандай изоҳлаш мумкин?

Шунча гапдан кейин ғаллачиликдаги бугунги аҳвол ҳам бизни ташвишга солмоқда. Чунки ўтган йилги хатолар такрорланаяпти. Экиннинг парваришига кўп туманларда етарли аҳамият берилмаётир. Мўл ҳосил олишнинг асосий гарови бўлган иқтисодий омиллар ишга солинмаяпти, яъни ғаллакорларнинг иқтисодий манфаатдорлиги масаласи эътибордан четда қолмоқда.

Ҳозиргача айрим раҳбарларимиз бу йил ғалладан юқори ҳосил олишимиз кераклиги ҳақидаги қуруқ ташвиқот ишларидан нарига ўтмаяптилар. Нима учун шундай деяпман? Чунки ҳозирги кунга қадар айрим туманлар ғалла экиш режаларини бажарганлари йўқ. Баъзи туманлар эса буни бошқа осон йўлини топдилар. Прокуратура ходимлари томонидан шу йилнинг январь ойида ўтказилган текширишлар шуни кўрсатадики, Қуйичирчиқ, Пискент, Янгийўл ва Юқоричирчиқ туманларида ғалла экилган майдонлари қўшиб ёзиш эвазига давлат статистика органларига кўпайтириб кўрсатилган.

Савол туғилади, кимни алдаяпмиз? Ахир айрим туман ва хўжаликлар айнан шу сабабдан ўтган йили мўлжалдаги ҳосилни етказа олмаган эдиларку? Наҳотки, бу уларга сабоқ бўлмади?!

Кўп туманларда ғаллазорлар шартнома асосидаги оилаларга бириктириб қўйилмаган. Яна бир ташвишли аҳвол шуки эҳтиёжимизнинг 50 фоизи миқдорида ўриш комбайнларига эга бўлишимизга қарамай, уларни таъмирлаш ишлари ҳам қониқарсиз аҳволда. Вилоят агросаноат уюшмаси мутахассислари, туманларнинг ҳокимлари мавжуд камчиликларни тезда бартараф қилиш чораларини кўришлари шарт.

Бугун ушбу йиғилишимизда республикамиз қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда ўз ҳиссаларини қўшиб келаётган ҳурматли олимларимиз ҳам иштирок этмоқдалар. Тан олишимиз керак, вилоятимизда уларнинг салмоғи катта.

Аммо «Бўзчи белбоққа ёлчимайди» деганларидек, шунча олимларимиз, ёнма-ён туриб биз билан бирга ишласалару, биз уларнинг илму-фан ютуқларидан самарали фойдаланмасак. Вилоятимизда районлаштирилган серҳосил, эртапишар ҳамда касалликларга чидамли пахта ва ғалла навлари деярли йўқ, сабзавот ва картошка уруғчилиги бўйича аҳвол ҳамон мураккаблигича қолмоқда. Менимча, ўртамизда доимий системага айланган алоқа ўрнатилмаган. Бунга асосий айбдор ўзимиз. Бизда қизиқиш кам, янгиликка интилиш кам. Бунга тезроқ барҳам беришимиз керак. Биз илмгоҳларнинг раҳбарларидан ҳам амалий таклифлар кутамиз. Ўйлайманки, улар ҳам бу борадаги ишларини танқидий кўз билан қараб чиқадилар...

Ўтган йилларда пахтачиликда йўл қўйилган хатоларимиз вилоятнинг барча хўжалик раҳбарлари ва мутахассислари билан ўтказган машғулотларимизда, туманлар ва хўжаликларнинг ўзларида йил якунига бағишланиб ўтказилган ҳисобот йиғилишларида атрофлича муҳокама қилинди.

Очиғини айтганда, бизнинг имкониятларимиз кўпчилик вилоятлардан яхшироқ эди. Энди баҳоналарни бир чеккага суриб қўйиб, масъулиятни ҳис қилиб астойдил меҳнат қилайлик, энг муҳими, ўзимизни ҳам, ерни ҳам алдамайлик. Алдамасликнинг бирданбир тўғри йўли эса — уни эгасига топширишдир.

Оғир бўлса ҳам, тан олишимиз керак. Бу лоқайдлик, масъулиятсизлик, қишлоқ хўжалигига эски услубда, малакасиз раҳбарлик қилишнинг оқибатидир. Ҳозиргача айрим ҳокимларимиз мулкчиликнинг шаклини ўзгартирдик. Давлат хўжаликлари — жамоа хўжаликларига айлантирилди, мулкчиликнинг бошқа формаларини ташкил қилдик, қишлоқда иқтисодий ислоҳотларни ўтказиб бўлдик, деб юришибди. Агар шундай бўлса, натижа қани?

Бизни хавотирга солаётган яна бир масала устида ўз мулоҳазамизни айтмоқчиман. Айрим шаҳар ва туманларда халқ хўжалигининг деярли барча тармоқларида саноатда ҳам, қишлоқ хўжалигида ҳам, аҳолига савдо ва маиший хизмат кўрсатиш, халқ таълими, соғлиқни сақлаш соҳаларида ҳам аҳвол бугунги кун талабига жавоб бермайди. Шунга қарамай, аҳволни ўнглаш чоралари ҳам кўрилмаяпти.

Энг ташвишлиси шундаки, айрим туманларда иқтисодий ислоҳотлар ҳам кўнгилдагидек бормаяпти. Қишлоққа саноатни олиб кириш, янги иш жойлари очиш, кичик корхоналар ташкил этиш, ерлар самарадорлигини ошириш юзасидан белгиланган режалар бажарилмаяпти.

Аҳволнинг шундай бўлишига қарамай, бу туман ҳокимларига ҳақли танқидий фикрларни билдирсанг хафа бўладилар. Бизга нисбатан ноҳақ танқидлар бўлмоқда, халқимиз ишлаяпти, деб эътироз билдирадилар. Биз халқнинг ишлаётганлигини биламиз. Аммо халқимиз ишлаётган бир пайтда, уларга яхши раҳбарлик қила олмаётганимизни тан олмаймиз. Ўзимизни турли баҳоналар билан оқламоқчи бўламиз. Бундай аҳволда республика Президенти томонидан олдимизга қўйилаётган вазифаларни амалга оширишимиз мумкинми?! Демоқчиманки, ишга муносабатни ўзгартиришимиз, масъулиятни зиммага олиб, билдирилган танқидий мулоҳазалардан тўғри хулоса чиқариб, астойдил ишлаш керак. Бугуннинг талаби ана шу!

— Республикамиз Президенти ўз маърузаларида бюджет сиёсати, банк, молия, кредит тизимларини такомиллаштириш, уларни жаҳон талабларига кўтариш, тўловларни тартибга солиш борасида ҳам ислоҳотларни такомиллаштириб бориш зарурлигига алоҳида тўхталиб ўтдилар, — деб сўзини давом эттирди нотиқ. — Бу бежиз эмас, чунки бугунги кунда бу борадаги ишларимизни қайта кўриб чиқишни шароитнинг ўзи талаб қилмоқда. Хўш, вилоят бюджети тизимидаги ишларимиз қандай?

Вилоят маҳаллий бюджетининг ўтган икки ойда давлат даромадлари нормал бажарилиши таъминланган бўлсада, унинг салмоғи бундан ҳам юқори бўлиши мукин эди. Афсуски, давлат даромадларининг 7 манбаи бўйича мўлжалланган башорат кўрсаткичларидан жаъми 145,3 миллион сўм тушум таъминланмади.

Бунинг асосий сабаби, бир қатор шаҳар, туман ҳокимликлари ҳамда уларнинг бўлинмалари бюджетнинг даромад қисмининг бажарилиши билан жиддий шуғулланмаяптилар. Жумладан, Бўстонлиқ тумани бу кўрсаткични 66 фоиз ўрнига 31 фоизга бажарди ёки бюджетга 34,4 миллион сўм тушмади. Янгийўл шаҳрида бу 40 фоизга таъминланди ёки 36,5 миллион сўм бажарилмади. Оҳангарон туманида бу 53 фоизга бажарилди, холос. Шуни алоҳида қайд қилиш керакки, вилоятимизнинг биронта шаҳри ёки тумани давлат даромадларининг ҳамма тури бўйича нормал бажарилишини таъминламади. Бинобарин, шу йилнинг 1 март ҳолатига бюджетга тўланмай қолган маблағ жаъми 166,2 миллион сўмни ташкил қилди.

Жумладан, Янгийўл шаҳрида 13,3 миллион сўм, Чирчиқ шаҳрида 27,6 миллион сўм, Ангрен шаҳрида 37 миллион сўм бюджетга тушмай қолди.

Ваҳоланки, шаҳар ва туманларнинг ҳурматли ҳокимлари вилоят бюджетидан молиявий ёрдам сўрашдан чарчамаяптилар. 1995 йилнинг ўтган икки ойи двомида жами вилоят бюджетидан шаҳар, туманларга 50,7 миллион сўмлик молиявий ёрдам берилди. Ахир қачонгача бу боқимандалик, бер-бер кайфияти давом этади? Қачон ўз бюджетимизни тўлдиришни, даромадга қараб харажат қилишни ўрганамиз. Жойларда қўшимча даромад манбаларини излаб топиш ва харажатларни тежамкорлик билан олиб боришга қачон ўрганамиз!..

Маърузанинг «Юксак маънавият — келажак пойдевори» деган қисмида юртбошимиз биз иқтисодий ислоҳотларнинг янги даврига қадам қўяр эканмиз, маданий-маърифий соҳадаги ишларимиз, маънавиятимизни ривожлантириш вазифаларини ҳам белгилаб олишимиз зарурлигини алоҳида таъкидладилар, — деди Э. М. Рўзиев.

Президентимиз айтганларидек, «Эндиги асосий вазифа кишиларимизнинг мустақил фикрлашга ўрганиши, ўзига ишончининг орта боришидир. Чунки тафаккур озод бўлмаса, онг ва шуур тазйиқдан, қулликдан қутулмаса, инсон тўла озод бўлолмайди. Тараққиёт тақдирини маънавий жиҳатдан етук одамлар ҳал қилади... Биз иқтисодий ўнгланиш, иқтисодий тикланиш, иқтисодий ривожланишни маънавий ўнглаш, маънавий покланиш, маънавий юксалиш харакатлари билан тамомила уйғун бўлишини истаймиз. Сиёсатимизни шунга қурамиз ва уни тўла тадбиқ этамиз».

Дарҳақиқат, Прездентимизнинг бу сўзлари қанчалик тўғри эканлигини, маданий-маърифий соҳаларда бўлаётган туб ўзгаришлар ҳам исботлаб турибди. Тошкент вилоятида ҳам бу борада маълум ишлар амалга оширилмоқда.

Лекин шунга қарамай, вилоятда ҳали бу соҳада ўзига яраша камчиликлар ҳам бор. Кўплаб маданий-маърифий муассасалар иқтисодий жиҳатдан мухтожликда фаолият кўрсатмоқда.

Қишлоқ жойлардаги катта маблағ эвазига қурилган маданий маърифий иншоотларнинг ҳолига ҳам қараб бўлмайди. Улар бир неча йиллардан бери таъмирланмайди. Айрим жойларда маданият муассасаларидан хўжалик манфаатлари йўлида фойдаланилаётганлигини қандай баҳолаш мумкин?

Барча шуҳар ва туман ҳокимлари, инсон маънавияти баркамоллиги билан шуғулланувчилар, қолаверса, ҳар бир корхона, хўжалик, ташкилот раҳбарлари Президентимизнинг Олий Мажлис сессиясида айтган қуйидаги фикрининг моҳиятини чуқур англаб олиши ва шу асосда ишни ташкил этиши лозим. «Маънавият ва иқтисод бир-бирини инкор этмайди, балки бир-бирини қўллаб-қувватлаб, ўзаро таъсирланиб ривожланиб боради. Миллий камолот йўли шу».

Биз Ватан тақдири бугунги ёшлар қўлида, деб бежиз айтмаяпмиз. Келажаги буюк давлатни қуриш ва унда яшаш аввало бугунги кунда мустақил ҳаётга қадам қўяётган ёшларга насиб этиши аниқ. Шундай экан, уларга ҳар томонлама маънавий жиҳатдан баркамол бўлишлари учун шароит яратиб беришимиз керак. Ҳозирги ёшларнинг онгига, она юртга, ватанига муҳаббат, инсонпарварлик туйғуларини сингдириш лозим. Ана шундагина миллий истиқлол мафкураси шаклланади, юртимизда умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонлар тарбияланади.

Вилоят ҳокими сессиядаги маърузада Миллий хавфсизликни таъминлашнинг муҳим тамойилларини аниқ ва тушунарли тарзда ифодалаб берилганлигини таъкидлаб юртбошимизнинг қуйидаги сўзларини келтирди: «Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг худудида барқарорликни таъминлаш, мамлакатимизнинг жаҳон хўжалиги тизимида ва жаҳон ҳамжамиятида муносиб жойни эгаллашига эришиш — давримизнинг асосий вазифасидир».

— Биз мана шу сўзларнинг моҳиятини чуқур тушуниб олишимиз лозим, — деб сўзини давом этди нотиқ. — Ҳар қандай давлатнинг куч-қудрати энг аввало унинг иқтисодига, сўнгра ижтимоий барқарорлигига боғлиқдир. Шундай экан, биз ички ва ташқи имкониятларимиздан унумли фойдаланиб, самарали меҳнатимиз билан ватанимиз қудратини, жаҳон ҳамжамиятидаги ўрнини янада оширишга хизмат қилайлик. Мен аминман, вилоятимиз халқи мустақил давлатимиз армияси учун муносиб ўғлонлар етказиб берадилар. Бу борада мактаб, маҳалла, оила ўзаро ҳамжиҳатликда иш олиб борадилар.

— Олий Мажлиснинг I сессияси Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколатлари муддатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш масаласи бўйича Ўзбекистон Республикаси Референдумини ўтказишга қарор қилганлигини айтиб ўтган эдим, — деди бу муҳим масалага тўхталиб вилоят ҳокими. — Ўзбекистон Республикасида Вазирлар Маҳкамасининг Раиси бўлмиш Президентнинг ва Олий Мажлиснинг ваколатлари ўртасидаги номутаносибликка барҳам бериш, қонунчилик ва ижрочилик ҳокимиятлари фаолиятини уйғунлаштириш ва мувофиқлаштириш мақсадида Президентнинг ваколатини Олий Мажлис ваколатлари амал қиладиган муддатга қадар узайтириш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Маълумки, Конституциямизнинг 93-моддасининг 9-бандига мувофиқ республика Президенти давлат ва ижроия ҳокимиятининг бошлиғи сифатида ҳукуматни, республика идораларининг бошқа раҳбарларини тайинлайди. Сўнгра, уларни Парламент тасдиқлайди. Айни пайтда, Вазирлар Маҳкамаси Конституцияга мувофиқ Олий Мажлис олдида ўз ваколатларини соқит қилади.

Бу масаланинг бир томони. Иккинчидан, республика Президенти Конституцияга мувофиқ, бир вақтнинг ўзида давлат бошлиғи ва Вазирлар Маҳкамасининг Раиси ҳамдир. Президент 1991 йил декабрь ойи охирида умумхалқ овоз бериши натижасида беш йил муддатга, яъни 1997 йилгача сайланган. Айни пайтда янги Парламентимизнинг ваколат муддати эса 2000 йилгачадир.

Масаланинг яна бир аҳамиятли томони шундаки, бугунги кунга келиб Президентимиз нафақат ўз мамлакатида, балки жаҳон жамоатчилиги кўз ўнгида, кўплаб хорижий мамлакатларнинг раҳбарлари ўртасида, нуфузли халқаро ташкилотлар олдида катта обрў қозонган йирик давлат арбоби сифатида тан олинмоқда.

Олий Мажлис мана шу ҳолатларни ҳисобга олиб, қонун чиқарувчи ва ижроия ҳокимиятларининг умумий мақсадлар йўлида ҳамжиҳатликда ишлашини таъминлаш манфаатларидан келиб чиқиб, мамлакатимиз Президенти ваколатларини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш тўғрисида 1995 йил 26 март, якшанба куни Ўзбекистон Республикасининг Референдумини ўтказиш ҳақида қарор қабул қилди.

Референдумнинг муваффақиятли ўтиши мамлакатимиз, халқимиз учун катта аҳамиятга эга. Шунинг учун ҳам барча шаҳар ва туманларда Референдумга пухта тайёргарлик кўриш бугунги кундаги энг муҳим вазифадир. Бу ишда ҳокимликлар, халқ депутатлари, жамоат ташкилотлари фаол иштирок этишлари керак.

Шуни мамнуният билан айтиш мумкинки, бугунги кунда вилоятнинг шаҳар ва туманларида, корхона ва ташкилотларида кўплаб митинглар ўтмоқда ва уларнинг қатнашчилари аҳолини 26 март куни бўлиб ўтадиган Референдумда фаол қатнашишга ва ушбу таклифни ёқлаб овоз беришга чақирмоқдалар.

Шу кунларда вилоят ҳокимлиги, шаҳар ва туман ҳокимликлари ходимлари Олий Мажлисга ҳамда маҳаллий Кенгашларга сайланган депутатлар, сиёсий партияларнинг фаоллари ва жамоат ташкилотларининг вакиллари аҳоли ўртасида тушунтириш ишлари олиб боришлари, бўлиб ўтаётган учрашувларда ҳурматли Президентимиз олиб бораётган ички ва ташқи сиёсат тўғрисида батафсил маълумот бериб, аҳоли томонидан билдирилаётган барча таклиф ва мулоҳазаларни тезда ўрганиб чиқишлари ва уларга атрофлича жавоб беришлари керак.

— Республика Олий Мажлисининг I сессияси ва юртбошимизнинг сессиядаги маърузаси мамлакатимиз ҳаётида туб ўзгаришлар даврининг иккинчи босқичини бошлаб берди, — деди сўзини якунлар экан Э. М. Рўзиев. — Тараққиётнинг узоқ даврига мўлжалланган бу дастурий тамойиллар вилоят ҳокимлиги, унинг бўлим ва бошқармалари, шаҳар ва туман ҳокимликлари, жамоат ташкилотлари, тадбиркору-ишбилармонлар, ижодкорлар ва ёшлар — хусусан ҳар бир фуқаронинг зиммасига аниқ вазифалар юклайди. Демак, йўлимиз аниқ. Энди ҳар биримиз масъулиятни ҳис этиб, ватан, халқ учун, унинг ривожи ва фаровонлиги учун ишлашимиз керак. Фақат юксак интизом ва ҳалол меҳнатимиз билангина халқнинг юксак ишончини оқлашимиз, ватанимизнинг буюк мамлакатга айланишига муносиб ҳисса қўшишимиз мумкин.

---

26 март — Ўзбекистон Республикаси Референдуми куни

ИШЧИЛАРГА МАЪҚУЛ

Янгиобод шаҳрида республика Олий Мажлисининг биринчи сессияси материаллари ҳамда Олий Мажлиснинг Президент ваколатини 2000 йилгача узайтириш бўйича умумхалқ референдуми ўтказиш тўғрисидаги қарорига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда шаҳардаги деярли барча саноат корхоналари ишчилари иштирок этдилар.

Йиғилишда республика Олий Мажлиси депутати Г. Х. Сидаков сессияда муҳокама этилган масалалар хусусида батафсил гапириб берди. У, айниқса, Олий Мажлис сессиясидаги Президентимиз маърузасида иқтисодиётимизни ривожлантиришнинг янги йўналишлари муфассал баён этилганлиги, инсон қадр-қимматига, маънавият равнақига эътибор кучайтирилаётганлигини эътироф этди. «Дукент» янги асбобсозлик заводи майдонида уюштирилган кўргазмада ишчилар иқтисодий ислоҳотлар яхши самаралар бераётганлигини ўз кўзлари билан кўрдилар. Янги корхонада тайёрланган ёғочни қайта ишлайдиган дастгоҳлар, пўлат сандиқлар, электр шамоллатгичлар, сув тозалагичлар, телевизион антенналар, қўриқлашда қўлланиладиган қўнғироқлар ва бошқа турли технология ускуналаридан иборат маҳсулотлар бунинг яққол далили бўлди.

Корхона раҳбари Е. В. Олексив бу маҳсулотларнинг аксарияти шу йил давомида ўзлаштирилганлигини қайд қилар экан, заводни халқ истеъмол молларига мослаштириб, қайта жиҳозлашнинг жараёнлари ҳақида тўхталди. Республика ядро физикаси ҳамда биокибернетика институтлари билан ҳамкорликда замонавий ускуналарни ишлаб чиқаришни йўлга қўйган корхона Россия корхоналари билан ҳам алоқани мустаҳкамлаб, улар билан илмий-техникавий ахборот алмашишда фаоллик кўрсатиб келмоқда.

Йиғилишда сўзга чиққан завод чилангар-йиғувчиси В. П. Панков, «Умид» автокорхонаси директори Э. Қўчқоров, «Тонг» корхонаси директори Г. И. Бабкин ва бошқалар ўз сўзларида Президентимиз томонидан олиб борилаётган ички ва ташқи сиёсатни маъқулладилар. Улар корхона жамоаси иқтисодиётни ривожлантириш ишларига янада кўпроқ улуш қўшажагини билдирдилар.

Шунингдек, маъруза юзасидан сўзга чиққан бошқа ходимлар, хизматчилар кейинги йилларда меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялашга жиддий эътибор берилаётганлигини ҳам таъкидладилар.

Йиғилиш қатнашчилари умумхалқ референдуми ўтказиш тўғрисидаги Олий Мажлис қарори янги сайланган Парламент билан Президент ваколатларини мувофиқлаштириш борасида ўз вақтида қабул қилинганлигини айтдилар. Умумхалқ референдумини ўтказиш мустақил республикамиз олдида турган улкан вазифаларни ҳамкорликда амалга оширишда янада қулай имкониятлар яратишини эътироф этдилар.

Йиғилиш пайти.

Даврон АҲМАД олган сурат.

Бу ҳақда вилоят фаоллари йиғилишида гапирилди

ЧОРВАЧИЛИК — БУЗОҚЧИЛИКДАН БОШЛАНАДИ

Қандай қилиб вилоят чорвачилигини оғир аҳволдан олиб чиқиш мумкин?

ЮРТБОШИМИЗ халқ депутатлари вилоят Кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида «Энг оғир аҳвол чорвачилик тармоғида» деб ҳақли равишда танқид қилдилар. Бунинг учун тўла асос бор эди. Чунки 1994 йилнинг ўзидаёқ хўжаликлар ҳисобидаги қорамоллар сони 14 мингтага, қўй-эчкилар 52 мингтага, паррандалар бош сони эса 500 мингтага камайиб кетди.

Нега бундай аҳвол содир бўлди? Ахир вилоятимиз чорвачилик соҳасида ҳам узоқ йиллар давомида карвонбошилик қилиб келган эди-ку! Таҳлиллар асосий сабаб, асосий айб ўзимизда, лоқайдлигимиз, бепарволигимиз, қолаверса замонанинг ўзгарганлиги, иқтисодий ҳаётда тангликлар юз бераётганлигини ҳисобга олмай ишни ҳамон эскича усулда ташкил этаётганимиздадир. Булар нималарда намоён бўлмоқда?

Ҳаммамиз яхши биламизки, чорвачилик — бу бузоқчиликдан бошланади. Сигирлардан мўлжалдаги соғлом бузоқ олинса, улар яхши сақланса, ўстирилса, демак фермалар тўлиб туради. Сут ҳам, гўшт ҳам мўл бўлади. Афсуски, кейинги йилларда бу масала эътибордан четда қолиб кетмоқда. Чунки соғлом бузоқ соғлом ва ўз вақтида қочирилган рисоладаги уруғлар билан сунъий урчитилган сигирлар ва ғунажинлардан олинишига етарлича аҳамият бермай қўйдик. Ваҳоланки, бу ишни яхши йўлга қўйиш учун етарлича имконият бор.

Хусусан, бизнинг вилоят наслчилик бирлашмамиз ҳам ҳамиша чорвадорлар хизматига тайёр. Бирлашмамиз зиммасига вилоят хўжаликларида асосан қорамолларни сунъий урчитиш, улардан наслли бузоқлар олинишига кўмаклашиш ва шу асосда моллар наслини яхшилашга ёрдам бериш вазифаси юклатилгандир. Биз баҳоли қудрат шу вазифани сидқидилдан бажаришга ҳаракат қиляпмиз. Эришилган натижалар, қилинаётган ишлар шуни кўрсатмоқдаки, қайси бир хўжаликда бу масалага эътибор берилса, чорвачиликдаги ишлар ривож топмоқда. Чунки сунъий урчитишда гап кўп. Сабаби, урчитиш жараёнида республика наслчилик корхонасидаги юқори ирсиятга мансуб наслли буқаларнинг уруғлари ишлатилади. Бу буқаларнинг оналари маҳсулдорлиги — сут бериши эса 10-11 минг литрни ташкил этади.

Хўжаликларда табиий урчитишда фойдаланиладиган буқалар онасининг маҳсулдорлиги эса 5-6 минг литрга тўғри келади. Шу ўринда айрим чорвадорлар, мутахассислар, раҳбарлар ўртасида «сигирларни табиий қочиришга нима етсин», деган фикрлар ҳам йўқ эмаслигини айтиб ўтиш керак. Мен бу фикрга мутлақо қўшилмайман. Негалигини юқорида бироз бўлса-да тушунтирдим. Лекин фермада сунъий қочиришда фойдаланиладиган буқалар ўша ферманинг ўзида ўстириладиган буқалар ҳисобига тайёрланади-да. Ахир бундай буқаларнинг онаси, синглиси шу фермада бўлади-ку. Албатта, табиий қочиришда бундай буқалардан фойдаланиш олинадиган бузоққа унинг наслига, маҳсулдорлигига салбий таъсир этади. Айрим фермаларда моллар наслининг пасайиб, айниб кетаётганлигининг сабаби шундан эмасми? Чунки уларда баъзида сигирлар подасида ёш буқачалар аралаш-қуралаш юраверади-ку. Демак ўз-ўзидан равшанки, сунъий урчитиш мавжуд молларнинг зотини яхшилаш, маҳсулдорлигини оширишнинг энг афзал ва мукаммал усулидир.

Бу бир. Иккинчидан, ҳозирги бозор иқтисоди шароитида молларни сунъий урчитишнинг бошқа моддий афзаллик томонлари ҳам бор. Масалан, битта наслдор буқани боқиш ва асраш учун камида 18-20 минг сўм пул сарфланади. Агар хўжаликда 3 та буқа асраладиган бўлса, демак 70-80 минг сўм пул кетади. Агарда хўжаликда сунъий урчитиш йўлга қўйилса, умумий сарф-харажат 18 минг сўмдан ошмайди ва бунинг оқибатида хўжалик камида 50-60 минг сўм пулни иқтисод қилиб қолади. Учинчидан, ҳар хил юқумли касалликларнинг олди олинади.

Аммо, айрим мутахассислар, хўжаликларнинг раҳбарлари бу афзалликларни ҳисобга олмаяптилар. Шунинг учун ҳам улар сунъий урчитиш пунктлари ишини яхши ташкил этмаяптилар.

Ўтган йили вилоят хўжаликларида 74 мингдан ортиқ сигир ва ғунажинлар қўлдан қочирилади. Булардан 22 минг 200 бош қорамол фуқароларга тегишли эди.

Сунъий урчитиш пунктлари ишининг яхши ташкил этилмаётганлиги, у ерда малакали урчитиш ишлари билан шуғулланадиган мутахассислар фаолият кўрсатмаётганлиги шунга олиб келмоқдаки, вилоятда сунъий урчитиш йилдан-йилга ортиб бораётганлиги билан барибир бузоқ олиш камайиб бормоқда.

● МЎЛ СУТ, ГЎШТНИНГ АСОСИ СОҒЛОМ НАСЛДА ● «ЭЧКИМИЖОЗ» СИГИРЛАР ● СУНЪИЙ УРЧИТИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ ● МАҲСУЛДОРЛИК НЕГИЗИ — ОЗУҚАДА

Бунга бир мисол. 1993-1994 йилларда жами урчитилган 57 минг 500 бош қорамолдан 1994 йили 40 минг 743 бош соғлом бузоқ олинди. Ҳар хил сабабларга кўра 16 минг 757 бош сигир ва ғунажинлардан бузоқ олинмади. Агар бир бузоқ ўстирилганда унинг ўртача вазни 250-300 килограмм бўлса, вилоят хўжаликларида шу ҳисобга 5025 тоннадан ортиқ гўшт етиштириш мумкин бўларди. Агарда ана шу қисир қолган сигир ва ғунажинлардан олинадиган сут маҳсулоти қанча бўлиши мумкинлигини ҳисоб-китоб қиладиган бўлсак, неча тонналаб сут маҳсулотлари бой берилганини тасаввур қилиш қийин эмас. Ахир бу лоқайдлик эмасми?

Вилоят хўжаликларида 1994 йилда 1993 йилга нисбатан 5290 бош бузоқ кам олинди. Ҳар юз бош сигир ва ғунажиндан эса 65 тадан бузоқ олинди. Бу эса, насл олиш ўтган йилдагига нисбатан 7 бошга камайиб кетди, деган гап. Тошкент шаҳри ва вилоят туманларида фуқаролар сони ўсиб бораётганлигини ҳисобга оладиган бўлсак, чорвачилик ва унинг маҳсулдорлиги бу ўсишга мутаносиб эмас.

Агар биз туман хўжаликларида ҳар юз бош сигир ва 2 ёшдан катта бўлган таналар ҳисобига олинган бузоқларни ҳисоблаб кўрсак, аҳвол бундан ҳам ёмонлигининг гувоҳи бўламиз. Вилоят туманларида аҳвол ниҳоятда нотекис. Масалан, Оҳангарон тумани хўжаликларида ҳар юз бош она мол ҳисобига 52 бош бузоқ олинган. Демак, 48 бош сигир қисир қолган. Бўка ва Ўртачирчиқ туманларида ҳам бу кўрсаткич 50-51 тани ташкил этади.

Вилоят хўжаликларида бу йил бузоқ олиш қандай бўлганлигини таҳлил қилсак шу нарса аён бўлдики, 198 та мавжуд хўжаликдан 54 тасида ҳар юз бош она молга 50 тадан кам бузоқ тўғри келади. Бу кўрсаткич жами хўжаликка нисбатан 27 фоизни ташкил этади. Лекин шуни ҳам айтиш керакки, тадбиркор, ишнинг кўзини биладиган, тажрибали уста мутахассислар меҳнат қилаётган фермаларда яхши натижаларга эришилмоқда. Бундайлар ҳар бир туманда топилади.

Натижалар шуни кўрсатадики, вилоятда фақатгина 15 та хўжаликдагина ҳар 100 бош она мол ҳисобида 85-95 тадан бузоқ олинди. Зангиота туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида ҳар юз бош сигирдан 91 тадан, «Наврўз» жамоа хўжалигида 98 тадан, Бўстонликдаги «Қушқўрғон» жамоа хўжалигида 91 тадан, Қибрай туманидаги Мусамуҳамедов, Юқоричирчиқ туманидаги «Гулистон», «Ўзбекистон» жамоа хўжаликларида ҳам ҳар юз бош ҳисобига анча кўп бузоқ олинди. Афсуски, бундай хўжаликлар бармоқ билан санарлидир. Лекин Бўка туманидаги Йўлдош Хожиматов номли жамоа хўжалиги, Ўртачирчиқ туманидаги Ким Пен Хва номли халқ корпорацияси ва «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида ҳар юз бош сигирдан олинган бузоқ 33-39 тадан, оқибатда қандай баҳолаш мумкин?

Сабаби маълум. Хўжалик раҳбарлари ва чорвачилик мутахассислари ўз ишларига ўта лоқайдлик, бепарволик билан қараб келганлар. Чорвачиликнинг мустаҳкам озуқа базасини яратмасдан кўплаб бузоқларнинг нобуд бўлишига йўл қўйганлар. Ҳисоб-китоб билан иш олиб борилмаслиги, ҳар хил баҳоналар, корхоналари учун ҳам хўжалик чорваси шундай аянчли аҳволга тушиб қолган.

Ҳар бир чорвадор яхши биладики, қайси бир хўжалик фермасида сигирлардан бузоқ олиш оқсаса, ўша ерда маҳсулот ҳам камайиб кетади. 1994 йилда уч аввалги йилдагига нисбатан бир сигирларнинг маҳсулдорлиги 170 литрга камайиб кетиб, ҳар бир сигирдан ўртача 2390 литрдан сут соғиб олинган, холос. Айрим туманларда эса, бу кўрсаткич яна ҳам паст. Масалан, Бўка тумани хўжаликларида ҳар бир бош сигирдан 1599 литрдан сут соғиб олинган бўлса, Оҳангаронда бу кўрсаткич 1875 литрни, Пискентда 1890 литрни, Ўртачирчиқ тумани хўжаликларида эса 1897 литрни ташкил этди.

Лекин Юқоричирчиқ, Тошкент ва Қибрай туманлари хўжаликлари чорвадорларининг ишидан ибрат олса арзийди. Айниқса, юқоричирчиқликларга қойил қолиш керак. Улар шароит оғир бўлишига қарамасдан барча имкониятларни ишга солдилар. Шунинг учун ҳам бу туманда ҳар бир бош сигирдан олинган сут ўртача 3490 литрни ташкил этди. Тошкент ва Қибрай туманларида эса, бу кўрсаткич 2740-2790 литрга борди.

Биз яна бир маълумотни эътиборингизга ҳавола қилмоқчимиз. Вилоят хўжаликлари орасида 3 та хўжаликда ҳар бир сигирдан олинган сут 1000 литрга ҳам етмай қолди. Булар Бўка туманидаги «Рамадон», «Орол» хусусийлашган фермаси ҳамда Ўртачирчиқ туманидаги «Горняк» ёрдамчи хўжалигидир. Қани бу ерда хусусийлаштиришнинг афзаллиги? Қани бу ерда хўжалик раҳбарларининг хусусийлашган фермаларга бераётган амалий ёрдамининг самараси? Қаранг, «Рамадон» хусусий фермасида 105 соғин сигирдан 958 литрдан, «Орол» фермасида эса 160 сигирдан 756 литрдан, «Горняк» ёрдамчи хўжалигида эса 725 литрдан сут соғиб олинди, холос. Бу ерда эшовидан тушови қиммат бўлиб кетмаяптими? Ахир шунча сигирни ушлаб туриш, боқиш учун қанча-дан-қанча одам овора, қанчадан-қанча меҳнат сарф қилинаяпти. Нега бу меҳнатларнинг самараси кўзга кўринмаяпти? Буни қандай изоҳлаш, қандай баҳолаш керак? Бу саволларни туманлардаги мутахассисларга ҳавола.

Сўнгги маълумотларга қараганда, вилоят хўжаликларида молларнинг зоти бир ёмон эмас. Деярли 100 фоиз зотдор молларга эгамиз. Уларнинг сут маҳсулдорлиги амалда 3200-3600 литрдан кам бўлмаслиги керак. Афсуски, бунга эришилмаяпти. Вилоятнинг 16 хўжалигида ҳар бош сигирдан соғиб олинган сут 1500 литрни ташкил этган бўлса, 38 хўжаликда олинган сут аранг 2 минг литрга етди. Бу билан бир қаторда 27 хўжаликда 3 минг литрдан 4 минг литргача сут соғиб олинмоқда.

Сут соғиб олишни кўпайтирмоқчи бўлган раҳбар ва мутахассислар шуни яна бир бор билиб олишлари керакки, сигирнинг сути олинишда эмас, тилидадир. Шунинг учун ҳам хўжаликлар бўлган эътибор маҳа шу ҳозирги бузоқ олишни кўпайтиришдан бошлаш керак. Ёз ойларининг ҳар куни, ҳар соатидан унумли фойдаланиш даркор. Озуқа базасини мустаҳкамлаш биринчи даражада эътибор бермоқ зарур. Чунки, халқимиз «чорваси тўқнинг қорни тўқ», деб бежиз айтмайди.

Жамоа чорвасининг имкониятлари беҳисобдир. Агар хўжаликлар ҳар бир сигирдан ўртача ҳисобда 3 минг килограммдан сут соғиб олишга эришсалар, шунинг ҳисобигагина мол тўғрисида кўпайтирмасдан туриб, улардан олинадиган сутни 1,5 бароварга кўпайтириш имкониятимиз мавжуд.

Биз ана бир борада чорвадорлар, ферма ходимлари, мутахассислар билан ҳамиша ҳамкорликда, бамаслаҳат ишлашга тайёрмиз. Қўлимиздан келган хизматимизни аямаймиз. Ўз билим ва тажрибаларимизни ишга солиб, вилоят чорвачилигини аҳволни тўғрилашга муносиб ҳисса қўшиш учун ҳам елкама-елка туриб меҳнат қиламиз. Чунки қарс икки қўлдан чиқади, соғлом бузоқ олинса, тез кўпайса, улар яхши асралиб ўстирилса, демакки сут ҳам маҳсулот ҳам кўпаяди. Аммо бунинг ўзи бўлмайди. Бунинг учун астойдил қунт ва чин ихлос зарур. Ҳаммасининг негизи эса озуқадир.

А. УМАРХЎЖАЕВ,
вилоят наслчилик бирлашмасининг раҳбари.

ТОШКЕНТ туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида баҳорги дала ишлари уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Суратда: кўчатхона бошлиғи Абдуғани Султонов (чапда) ва Тошкент агрофирмаси бош ҳосилоти Муҳаммаджон Эшоновлар бўлиқ карам кўчатларини кўздан кечиришмоқда.

Даврон АҲМАД олган сурат.

БИТТА ОТАР ИККИТА БЎЛДИ

ҚИЗИЛБОВУР — Оқчасойнинг маркази, ундан нарида яхши ўт ўсмайди. Ҳавога чиққан булут борки, у ерга марҳамат кўрсатмайди. Шу сабабли бўлса керак, Аблаз ака ёзин-қишин ўша ўтлоқлардан сурувини олиб кетмайди.

— Бу яйловнинг иқлими қизиқ, — дейди Аблаз ака Ўрозалиев, сой соҳилидаги ўтлоққа ишора қилиб, — Кўрдингизми, ҳў анови ўтлоқларни ўт барраси бир қарич бўлай деб қолипти. Шундан билингки, қирчиллама қишда ҳам бу ерлар иссиқ бўлади. Ёзда эса дарёнинг шамоли, салқин еллар, бу ердан иссиқни ҳайдайди. Чўпон учун эса, бу катта бойлик, каромат.

Тажрибали чўпон Қизилбовурда ўн йиллардан бери «Ангрен» ширкат жамоасининг қўйларини боқади. Ҳозир ҳам унинг отарида 350 бошдан зиёд совлиқ бор. Улар аллақачон тўл ташлаб бўлди. Ҳар юз бош совлиқ ҳисобига 97 бошдан соғлом қўзи олинди. «Ангрен»нинг чўпонлари шунақа, ҳар йили Оҳангаронда тўл мавсумини эрта бошлаб, эрта тугатишади. Сабабини сўраб суриштирдим.

— Яйловимиз иқлими мўътадил, тоғ оралиғида, совуқ кунлар кам бўлади, — дейди А. Ўрозалиев. — Бу эса, эрта ва соғлом қўзи олишга имкон яратади. Иккинчидан, мана шу қўзилардан бориб камида бир ярим килодан жун қирқиб олиш мумкин. Ахир биласиз, ҳозир жуннинг нархи фалон пул, буёғи бозор иқтисоди.

Тадбиркорлик — иқтисодиёт келажаги

Ҳа, ислоҳот чўпонлар ҳаётига ҳам дадил кириб келди. Улар хўжалик билан шартнома тузиб, чорвани хусусийлаштириб олишмоқчи. Бунинг афзал томони шундаки, энди улар молларга ўз шахсий мулки, даб қарашади. Шартномага кўра хўжаликка белгиланган миқдордаги қўзи, жун топширилади ва эвазига мўмайгина пул олишади. Мана, бу йил Аблаз ака отарида 350 бош совлиқдан 337 бош соғлом қўзи олинди. Отар яна битта отарга кўпайди.

Биз яйловларни айланиб, ҳар ер-ҳар ерда ғарам-ғарам қилиб қўйилган хашакларга кўзимиз тушди.

— Ҳу анави ғарам-ғарам пичанларни ўтган йили ўзимиз, болаларим билан ўрганмиз. Хашак қанча кўп бўлса, шунча яхши, боқувда турган мол унча-мунча емишни кўрдим демайди. Кун эса бир кун эмас, ука, — дейди бош чўпон, — Ҳар куннинг, ҳар кимнинг эса ўз ризқи, насибаси бор. Ҳазрати Зангибувам айтган эканлар, чорва баракоти етти яйловда, деб. Шунинг учун ҳам биз ёзин-қишин бу ерлардан кетмаймиз, навбат билан шу етти яйловни айланиб мол боқамиз.

Аблаз ака чўпонликни акаси, машҳур чорвадор Самад Ўрозалиевдан ўрганган. У нафақага чиққанда табаррук таёғини укасига бериб кетган. Самад ака ҳафта, ой сайин укасининг ишидан хабар олиб туради, унга маслаҳатлар беради.

Аблаз ака қўзи олишдан ўтган йили 14 минг сўм, жун топширишдан ҳам шунга яқин миқдорда даромад қилган эди. Бу йил эса, даромади бир ярим баробардан ҳам ошади...

Оқчасойда Аблаз акага ўхшаган чўпонлар кўп. Улар йил сайин «Ангрен» ширкат жамоаси отарига отар, сурувига сурув қўшиб келмоқдалар.

Мўмин ҚАЮМ.

Наврўз тараддуди

ИККИ МИНГ КЎЧАТ ЎТҚАЗИЛДИ

ОҲАНГАРОН. Ҳудуддаги дон маҳсулотлари комбинати жамоаси 11 март куни наврўз байрами шарафига ўтказилган шанбаликда фаол қатнашди. Барча цехлар, бўлимларда иш ҳар кунгидек маромида борди. Шу куни корхонада ун, омухта ем бўлиб, жами 200 тоннага яқин маҳсулот ишлаб чиқарилди.

Шанбаликда ишчиларнинг бир гуруҳи комбинат майдонини ободонлаштириш, орасталаш билан шуғулландилар. Бу юмушларда коммунал хизмат тармоғидан Н. Бойниёзова, Х. Убайдуллаева, Т. Собирова, биринчи тегирмон цехидан Ю. Қамалиев, Т. Аутова, С. Саидкаримов, омухта ем бўлимидан А. Дидаев, Ш. Собиров, Ш. Қорахўжаевлар бошқаларга ибрат бўлдилар.

Шу куни корхона хиёбонларига 2 минг туп турли хил мевали дарахт кўчатлари ўтқазилди. Шанбаликдан тушган маблағни ишчилар Соғлом авлод жамғармаси туман бўлимига ўтказишга аҳд қилинди.

Ў. САИДКАРИМОВ,
комбинат касаба уюшмаси қўмитаси раиси.

ҚАДРИЯТЛАРНИ ТИКЛАШГА ХИЗМАТ ҚИЛАМИЗ

Вилоят маданий муассасалар ходимлари яқинда бўлиб ўтган йиғилишларида ўтган йилги ишлар якуни, бу йилги вазифалар ҳақида гапирар эканлар, бундан буён маданий хизмат кўрсатишни яхшилаш, қадриятларни тиклашга ҳарқачонгидан ҳам алоҳида эътибор беришларини таъкидладилар.

БУ СОҲА хизматчиларининг айримлари билан кенгаш бошланишидан олдин суҳбатлашдим ва шундай хулосага келдим: вилоятимиз маданий муассасаларида чиндан ҳам фидойи кишилар ишлашяпти. Бозор иқтисодининг мураккаб шароитлари улар фаолиятида қатор муаммоларни келтириб чиқарганлигига қарамай, ҳамон клубларда, кутубхоналар, музейлар, истироҳат боғларида элимизга маданий хизмат кўрсатишга астойдил интилаётганлар оз эмас. Улар келажаги буюк республикамиз маънавияти, маданияти равнақ топишига катта умид ва ишонч билан хизмат қилишмоқда.

Вилоятимиз маданияти соҳасида роппа-роса 50 йил меҳнат қилган Юқоричирчиқ тумани маданият уйи директори Муҳаммаджон Маликов мулоқотимиз чоғида: «Кейинги пайтларда Президентимиз, ҳукуматимиз, Тошкент вилояти ҳокимлиги маданий муассасалар ишини яхшилашга жиддий эътибор бермоқдалар, бизнинг соҳамизда ҳам анчагина ўзгаришлар, ислоҳотлар амалга ошди», деди. Бу фикрни «Турон» кутубхонасининг қироатхона тармоғи бўлими мудири Антонина Ивановна Дьяченко ҳам таъкидлади.

Маънавият устун бўлгай, остин бўлмагай

Дарҳақиқат, вилоят маданият муассасалари ходимларининг Кенгашида ўтган йилги иш якунлари ва бу йилги вазифалар тўғрисида вилоят маданият бошқармасининг бошлиғи З. Солиҳов нутқини тинглаб, биз бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик. Ҳозирги кунда вилоятда 296 клуб, 760 та оммавий кутубхона, 3 та ўлкашунослик музейлари, 3 та хўжалик ҳисобидаги маданият ва истироҳат боғи, 35 та болалар мусиқа мактаблари фаолият кўрсатмоқда. Ҳисобот йили ичида бир қатор маданий-маърифий муассасаларнинг моддий замини мустаҳкамланди. Уларда иш кўлами кенгайди. Анчагина муассасалар талаб даражасидаги биноларга кўчирилди. Айримлари туб ва жорий таъмирлашдан чиқарилди. Аҳолига пулли хизмат кўрсатиш турлари кўпайди. Янги тўгараклар, курслар очилди.

Ўтган йил давомида уюштирилган санъат байрамлари, бадиий дасталарнинг кўриклари, оилавий дасталарнинг чиқишлари, алломалар, арбоблар, мутафаккирлар таваллудларига бағишланган кечалар, мусиқа ижрочиларнинг турли кўриклари бадиий ҳаваскорлик соҳасида анча олдинга силжиш борлигини, ижрочилар маҳорати ошиб бораётганлигини кўрсатди. Вилоят кутубхоналари, музейлари фаолиятида ҳам маълум ижобий ўзгаришлар рўй берди. Уларда китобхонлар конференциялари, давра суҳбатлари сермазмун ва уюшқоқликда ўтди. Бу тадбирларга Ангрен, Чирчиқ, Бекобод, Оҳангарон, Олмалиқ шаҳарлари, Пискент, Тошкент, Бўстонлиқ туманлари маданият муассасалари салмоқли ҳисса қўшдилар. Барча шаҳар ва туманларда Наврўз, Мустақиллик байрамларига муносиб ҳозирлик кўрилиб, улар янги дастурлар билан кенг нишонланди.

Айни пайтда вилоятимиз маданият муассасалари ҳаёти камчиликлар, муаммолардан ҳоли эмас. Бу, аввало, кўпгина жойларда маданият муассасаларининг қисқариши туфайли аҳолига хизмат кўрсатиш даражаси пасайганлигини кўрсатади. Ана шу ҳол туфайли клубларда тўгарак қатнашчилари сони 2 мингга, кутубхоналарда китобхонлар сони 22 мингга камайиб кетди. Маданият муассасалари бинолари хўжалик мақсадлари учун олиб қўйилаётганлиги ачинарлидир. Хусусан, Чиноз туманининг «Олмазор», Бекобод туманининг Улуғбек номли жамоа хўжаликларида клублар тўқимачилик ва тикув цехлари учун олиб қўйилган. Бўстонлиқ туманида иккита кутубхона эгаллаб турган биноларидан кўчирилиб, улардан бошқа мақсадларда фойдаланилмоқда. Зангиота тумани мусиқа мактабининг 2 хонаси банкка ажратиб берилган. Вилоят ҳокимлиги бундан 3 йил аввал маданий муассасалардан ўзга мақсадларда фойдаланишни таъқиқлаганига қарамай, бундай муносабат давом этиб келмоқда.

Мусиқа мактабларида ойлик маошлар камлиги туфайли кадрлар танқислиги вужудга келди. Кутубхоналардан аксариятининг ночор, қулай бўлмаган биноларга жойлашганлиги ҳам хизмат кўрсатишни қийинлаштирмоқда. Вилоятда 7 та истироҳат боғидан фақат 3 таси қолганлиги эса ташвишланарли бир ҳолдир.

Шуни ҳам айтиш лозимки, шаҳар ва туманлар ҳокимликлари маданий муассасалар ишига эътибор бераётган, уларнинг ходимларини қўллаб-қувватлаётган жойларда бу мушкулликлар бартараф қилинмоқда. Масалан, Янгийўл шаҳрида истироҳат боғи раҳбариятининг боғ ҳудудидаги 3 та савдо шохобчаларини сотиб олиб, уларда оромгоҳ ходимларининг ўзлари савдони йўлга қўйиши борасидаги илтимоси шаҳар ҳокимлиги томонидан қондирилди. Истироҳат боғи шу йўл билан ўтган йили маблағ топиб ўз ходимларининг ойлик маошларини узвий равишда таъминлади. Боғдаги аттракционларни таъмирлаш, янгиларини ўрнатиш учун ҳам маълум даражада маблағ тўпланди. Демак, ана шундай тажрибаларни оммалаштириш керак бўлади.

Кенгашда нотиқ боқимандалик кайфиятидан ҳоли бўлиш, маданий муассасаларда тадбиркорликни ривожлантириш масалаларига, бу йилги вазифаларга ҳам батафсил тўхталди. Янги йилда тўгараклар сони янада кўпаяди, кутубхоналарда кадрлар танқислиги ҳисобга олиниб, қуйичирчиқликларнинг ўрта мактабни битирганлар орасидан қизиқувчиларни танлаб, ўз туманларида ташкил этилган кутубхоначилар курсларида ўқитиш тажрибаси янада кенгайтирилади, бадиий ҳаваскорлар дастурлари бойитиб борилади. Маданий муассасаларни қулай биноларга кўчириш, ходимларни ижтимоий ҳимоялаш тадбирлари амалга оширилади. Бутун эътибор аҳолига маданий хизмат кўрсатишни янада яхшилашга, маънавиятни камол топтириб боришга қаратилади.

Шу жиҳатдан олганда йиғилиш иштирокчиларининг шаҳар ва туман ҳокимликлари раҳбарларига маданий муассасалардан бошқа мақсадларда фойдаланмаслик, қишлоқ кутубхоналари учун қулай биноларни ажратиш, маданият ходимларига ғамхўрликни кучайтириш, бу соҳа кадрларини рағбатлантиришни йўлга қўйиш, мавжуд истироҳат боғларини қандай бўлмасин сақлаб қолиш юзасидан қўяётган талаблари ниҳоятда ўринлидир.

Республикамиз Олий Мажлисининг сессиясида ҳам маданий соҳани ривожлантириш, маънавиятни равнақ топтиришга алоҳида эътибор берилди. ...»Маънавият жуда нозик тарбиявий соҳа...» дея алоҳида таъкидладилар мазкур анжуманда Президентимиз И. А. Каримов ва бундан буён ноёб тарихий ёдгорликларни сақлаш ва таъмирлаш, ўзбек халқи яратган ва миллий бойлик бўлган санъат асарларини излаб топиш, уларни Ўзбекистонга қайтариш, маънавий дастуримизнинг муҳим бўлаги эканлигини қайд қилдилар. Зероки, бу миллий бойлик бизга ота-боболаримиздан мерос бўлиб қолган. Бинобарин, биз ҳам уни кўз қорачиғимиздек асрабавайлашимиз ва фарзандаримизга мерос қолдиришимиз керак.

Вилоят маданият муассасалари ходимлари ўз фаолиятларини ана шу талаблар асосида йўлга қўйишлари, белгиланган режаларнинг бажарилишига албатта эришишлари лозим. Вилоятимиз аҳлини, айниқса, ёш авлодни муқаддас ғоялар руҳида, ватанпарварлик, маданий бойлигимизга, ота-боболаримиз меросига ҳурмат руҳида тарбиялаш — бу соҳа кишиларининг муқаддас бурчлари бўлиб қолмоғи керак.

МУНОСИБ ТЎЁНА

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси 1996 йилда буюк соҳибқирон таваллудининг 660 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида қарор қабул қилди. Ҳозир бутун мамлакатда бу улкан тўйга катта тайёргарлик кетмоқда.

Жаҳонда буюк аждодимиз тўғрисида жуда кўп китоблар битилганига, ҳарбий академияларда Амир Темурнинг жанг қилиш санъати ўргатилишига қарамай, биз шу пайтгача у зот ҳақидаги кўплаб ҳаққоний маълумотлардан бебаҳра эдик.

Инглиз тарихчиси Хильда Хукхэм хоним битган «Соҳибқирон» («Властитель семи созвездий») китоби ҳам жаҳонда машҳур бўлишига қарамай, бизга энди, мустақиллик шарофати туфайли етиб келди. «Адолат» нашриёти 50 минг нусхада чоп этган бу китобда буюк соҳибқироннинг сўронли ҳаёт йўли ҳақида ҳикоя қилинади. Муаллифнинг тарихга ҳолис, адолат назари билан қараши туфайли буюк соҳибқирон китобхон кўз олдида жонли, донишманд, адолатли, жасур, мард инсон, улкан давлат арбоби ва тадбиркор саркарда сифатида намоён бўлади.

Китобни инглиз тилидан Гого Ҳидоятов таржима қилган.

Буюк аждодимизнинг улкан тўйига муносиб тўёна сифатида нашр этилган бу асар китобхонларда катта қизиқиш уйғотиши шубҳасиз.

(ЎзА).

Ватан ичра — ватан

МАҲАЛЛАНИНГ ҚИРҚ КЎЗИ БОР

СЎНГГИ йилларда маҳаллаларимиз ўзининг янгича қиёфасини топмоқда. Лекин уларнинг ишларини янада фаоллаштириш учун қўллаб-қувватлаш ва кўмак бермоқ лозим. Бундан 3 йил аввал республикамиз Президенти фармонига мувофиқ Ўзбекистонда маҳалла ҳайрия жамғармаси ташкил этилганлиги муҳим воқеа бўлди. Бугунги кунда халқимизнинг тарихан таркиб топган удум ва анъаналарини авайлаб-асраш, бойитиб боришга ҳар томонлама кўмаклашиш, кам таъминланган оилалар, ногиронлар, етимлар ва ёлғиз қолган қарияларга, моддий ва маънавий ёрдам кўрсатишни кўзлаган бу жамғарма маҳаллаларни ижтимоий, иқтисодий ривожлантиришдек ҳайрли ишларни ҳам ўз зиммасига олди.

Сўнгги йилларда «Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги сўнгги қонун ва Республика «Маҳалла» ҳайрия жамғармасининг фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Республика Вазирлар Маҳкамасининг қарори, Президентимизнинг «Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни кучайтиришга оид тадбирлар тўғрисида»ги Фармони жамғарма томонидан режалаштирилган ана шу вазифаларни рўёбга чиқариш учун катта йўл очиб берди ва бу борада маълум силжишларга эришилди.

Буни «Маҳалла» жамғармасининг Тошкент вилояти бўлими фаолиятида ҳам яққол кўриш мумкин. Маълумки, республикамизда инсоний қадриятлар, маҳаллалар йўқотган мавқелар фуқаролар кўз ўнгида қайта қад ростламоқда. Уларнинг обрў-эътибори ортиб бормоқда. Сўнгги пайтларда рўй бераётган ижтимоий ва иқтисодий ўзгаришлар туфайли кишилар янада жипслашиб, яхши-қўшничилик муносабатида, бир-бирини тушуниб яшайдиган, кенг мулоҳазалар билан иш юритадиган бўлиб қолдилар. Маҳалла оқсоқолларининг саъй-ҳаракатлари натижасида оилалар ўртасидаги муросасизлик камайди, майда безорилик, ичкиликбозлик каби иллатлар ҳам барҳам топиб бормоқда. Бир қатор туман ва шаҳарларда аҳоли истиқомат жойлари кенгайиши муносабати билан янги маҳаллалар вужудга келаётгани, ҳокимликлар бу ҳудудларда фармонлар ҳамда қарорлар асосида кишиларга қулайликлар яратиш учун интилаётганликлари ҳам қувончлидир. Хусусан, 1993, 1994 йилларда вилоятда кўплаб янги маҳаллалар ташкил топди, маҳалла қўмиталари учун 103 та бино ажратилди, шундан 60 таси телефонлаштирилди. 127 та маҳалла газлаштирилди, 37 та маҳалла ичимлик суви билан таъминланди. Маҳаллалар ҳудудларида 4436 маиший хизмат шоҳобчалари аҳолига хизмат кўрсата бошлади. 98 маҳалла ўз гузарларига эга бўлди. Маҳаллалар тасарруфида ишлаётган кичик корхоналар сони 65 тага етди. Олмалиқ шаҳрининг «Чамбил», Усмон Носир, Оҳангарон туманидаги «Телов», Бўстонлиқ туманидаги «Искандар», «Ғалаба» маҳаллаларида савдо шоҳобчалари қад кўтарди. Қибрай туманидаги «Темирқалам», «Бурота» жамоа хўжаликлари, Бекобод туманидаги «Далварзин» жамоа хўжалиги, Оҳангарон «Қурилишпластмасса» корхонаси жамоаси, вилоят тайёрлов идораси, Оҳангарон дон маҳсулотлари Янгийўл ёғ комбинатлари маҳаллаларни обод қилишда ва жамғармага моддий молиявий ёрдам кўрсатишда фаол қатнашмоқдалар.

Ҳозирги кунда вилоятимизнинг тўртта шаҳар, 13 та туманида маҳалла жамғармаси бўлинмалари фаолият кўрсатмоқда. Улар вилоятдаги 1437 маҳаллаларнинг ишларини мувофиқлаштириш, ижтимоий иқтисодий жиҳатдан ривожлантиришда ҳокимликларга яқиндан кўмаклашмоқдалар.

Хусусан, вилоят жамғарма бўлимини ташкил этишда вилоятимиздаги 28 та корхона, ташкилот, хўжаликлар таъсисчилар сифатида шартномага имзо чекиб, маблағ ўтказиш ҳақида ваъдалар беришган эди. Шулардан фақат Янгийўл ёғ-мой комбинати, Оҳангарон қурилиш материаллари ишлаб чиқариш бирлашмаси, Ангрен сопол идишлар заводи, вилоят тайёрлов идораси, вилоят матлубот жамияти, Отажонов номли жамоа хўжалиги, «Политотдел» жамоа хўжаликларигина ўз ваъдаларининг уддасидан чиқишди.

Йил мобайнида турли баҳоналар билан Бўстонлиқ, Янгийўл консерва, Бекобод цемент комбинати, Олмалиқ кон металлургия комбинати, Паркент туманидаги «Заркент», Бўка туманидаги Хамза жамоа хўжаликлари раҳбарлари ўзлари ваъда берган маблағларни шу кунгача жамғармамизга ўтказмадилар.

Вилоятда меҳри дарё, ҳайрли ишларда ҳиммати баланд саховатли кишиларимиз кўп. Шулардан бири Ўртачирчиқ туманидаги Ким Пен Хва номли ҳиссадорлик халқ корпорациясининг раҳбари Турғунбой Малиёровдир. Унинг маҳаллаларга бераётган кўмаги чинакам таҳсинга сазовор. Корпорация ҳудудидаги 7 маҳалла 100 фоиз газлаштирилди. Ночор оилалардан 33 тасига 200 сўмдан пул, озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилди. Маҳаллада истиқомат қилувчи уруш фахрийларидан бир неча нафари янги уйларга кўчириб ўтказилди.

Маҳаллалар ишини янада такомиллаштириш, оқсоқолларнинг иш тартибини яхшилашда, Қибрай, Оҳангарон, Бўстонлиқ, Бекобод, Тошкент, Юқоричирчиқ, Паркент туманлари, Ангрен, Бекобод шаҳар ҳокимликлари айниқса ҳайрли ишларни амалга оширмоқдалар.

Маҳалла ҳайрия жамғармаси вилоят бўлими, маданий-маърифий йўналишда ҳам бир қатор ишларни амалга оширди. Хусусан Қибрай, Паркент, Юқоричирчиқ, Тошкент, Ўртачирчиқ сингари бир қатор туманлар ҳамда Чирчиқ ва Бекобод шаҳарларида «Ватанпарварлик руҳи — ёшларимиз қалбида», «Оила — маҳалла — мактаб», «Оила мустаҳкамлиги — жамият соғломлиги», «Одоб инсон зийнати», «Оилада ёшлар тарбияси» мавзуларида давра суҳбатлари ўтказилди. Таниқли мумтоз ёзувчиларимиз таваллуд топган кунлар нишонланди.

Айни кунларда барча маҳаллаларда ҳам қабул қилинган фармонлар амалга ошириляпти, деб бўлмайди. Бир қатор маҳаллалар ҳудудида жойлашган корхона, ташкилот, муассасалар ва хўжаликлар раҳбарлари ўзларига даҳлдор маҳаллаларда маданий-маърифий, ободончилик ишларини амалга оширишга ёрдам бермаяптилар. Бу жойларда маҳалла қўмиталари оқсоқолларининг таклифлари асосида муҳтож кишиларга моддий ёрдам кўрсатишнинг аниқ чора-тадбирлари ҳам белгиланмаган. Анчагина маҳаллаларда қўмита оқсоқолларига қулай шарт-шароитлар яратилмаган. Хусусан, вилоятда 1437 та маҳалла бўлгани ҳолда шулардан 960 тасида қўмита оқсоқоллари ўзларининг иш жойлари, яъни биноларга эга эмаслар. Айниқса Бўка, Оққўрғон, Пискент туманларида аҳвол ночор. Ҳолбуки, «Фуқароларни ўз-ўзини бошқариш органлари ҳақида»ги қонунга мувофиқ маҳалла кенгаши ва унинг оқсоқоли зиммасига жуда катта вазифалар юклатилган.

У маҳалла ҳаётидаги ҳамма масалалар — оилавий ишлар, тўй, маъракалар, ёшлар тарбияси, ободончилик — барча-барчасига бошқош бўлиши зарур. Унинг бўш вақти деярли бўлмайди. Шунинг учун ҳам маҳалла қўмитасига, унинг оқсоқолига эътибор кучайтирилиши лозим. Агар маҳалла қўмитаси оқсоқолининг қабул қиладиган биноси бўлмаса, телефони бўлмаса, ишлашга етарли шароит бўлмаса, қилган хизмати учун ҳақ олмаса ундан нимани кутиш мумкин. Ахир бугунги кунда фақат 200 нафаргина қўмита оқсоқолларининг маош олиб ишлаётганликларини нормал ҳол деб бўладими?

Маҳалла шу ҳудуддаги корхона, муассаса, хўжаликларда меҳнат қилувчи кишиларнинг яшаш жойи, «катта оиласи» ҳамдир. Шундай экан, нима учун Бекобод, Чиноз, Оҳангарон туманлари ва бошқа қатор шаҳар ҳамда туманлардаги корхона, хўжаликлар ўзлари жойлашган маҳаллаларга эътибор бермаяптилар?

Бизнингча, маҳаллалар ҳудудида жойлашган корхона, муассаса, хўжаликлар ўша маҳаллаларга ҳомий қилиб бириктириб қўйилиши лозим. Улар ўз даромадларидан маълум бир фоизи ва бошқа имкониятлари билан маҳаллага ёрдам берсинлар. Биргаликда маҳалланинг ободончилиги, санитария ҳолати, кўчаларнинг ёритилиши, сув, газ таъминотларидан хабардор бўлиб туришлари керак.

Албатта, биз маблағларнинг жамғармага келиб тушмаётганлигида ўзимизнинг ҳам нуқсонларимиз борлигидан кўз юммаймиз. Лекин вақти-вақти билан қилинаётган мурожаатлар, талаблар ўз самарасини бермаяпти. Шу боисдан маҳаллий ҳокимликлар, вилоят маҳалла жамғармасига ёрдам қўлларини чўзсалар мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Қадим-қадимлардан шу нарса маълумки, кишилар энг қийин шароитларда бир-бирларига ёрдам бериб келганлар, етим-есирларни, қария, ногиронларни қўллаб-қувватлаганлар, муҳтожларга кўмаклашганлар. Шундай экан, инсонларга мурувватли бўлишдек ота-боболаримиздан қолган анъаналарни давом эттириб, маҳалламизга — «катта оила»мизга ҳамиша саховат кўрсатиш, корхона, ташкилот, хўжалик ишбилармон ва тадбиркорларнинг муқаддас бурчига айланмоғи лозим.

С. ВОҲИДОВ,
«Маҳалла» ҳайрия жамғармаси Тошкент вилоят бўлимининг раиси.

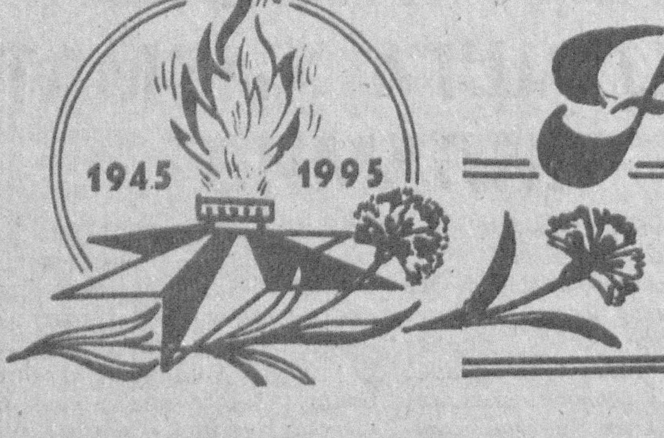

Ғалабанинг 50 йиллиги

1945 1995

Қаҳрамонлар ҳақида ҳикоялар

АЗИМ ДАРЁ СОҲИЛИДА

Бир минг тўққиз юз тўқсонинчи йил баҳорида Черниговга кетаётган гуруҳимиз мақсади ҳамюрт жангчилар жон олиб жон берган жойларни кўриш ва марҳумлар дафн этилган қабрларни зиёрат қилиш эди.

«ИЛ-18» тайёраси тонг ғира-ширасида Киевга қўнган ҳам эдики, ёмғир томчилай бошлади. Автобусда ўрмон оралаб, экинзорлар бўйлаб Десна дарёси бўйидаги баҳаво жойда қад кўтарган «Чернигов» меҳмонхонасига етиб келдик.

Чернигов Украинанинг энг қадимий, навқирон шаҳарларидан бири. Фашистлар икки йил давомида ваҳшиёна зулм ўтказиб шаҳарда яшаган 69 минг аҳолининг 52 мингтадан кўпини қириб ташлаган экан. Сафаримизнинг иккинчи куни бизни Репки туманида нон-туз билан кутиб олдилар. Туман партия қўмитасининг биринчи котиби, туман халқ депутатлари Кенгаши раиси Евгений Дмитриевич Глушко уруш йиллари тўғрисида кўп нарсаларни гапириб берди. Туман тупроғини фашистлардан озод қилиш жангларида турли миллатларга мансуб 5 мингдан кўп аскар ҳалок бўлган. Кўрсатган алоҳида жасорат ва мардлиги учун 45 киши, шулар қатори Тўхтасин Бобоев ҳам Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонига сазовор бўлган.

— Ўзбеклар меҳмондўст, меҳри дарё кишилар, деб эшитганман, — дейди Евгений Дмитриевич. — Лекин Тошкентда бўлмаганман. Салкам тўрт минг чақирим олисдан келган сизларнинг одамийлигингизга қойил қолиб турибман. Ҳалок бўлган юртдошингиз қабрига гулчамбарлар қўйиб, руҳини шод этишларингизни билиб қувониб кетаяпман.

Мен уруш кўрмаганман. Жангларда қувшли Ўзбекистон фарзандлари мардона курашганини, кўпларини қирғинбарот ўз қаърига олиб кетганини яхши биламан. Марҳумлар ҳоки қишлоқлардаги биродарлик қабристонларида дафн этилган. Исм-шарифлари зарҳал ҳарфлар билан мангу ёзиб қўйилган.

Туман раҳбари ҳақ гапни айтди. Навбатдаги манзил Лапатин қишлоғидаги сокин ва сўлим оромгоҳни эслатувчи қабристонга ҳаммамиз ташриф буюрдик. 145 аскар дафн этилган ёдгорлик пойига гуллар қўйиб, сукут сақладик. Мармар тошдаги ёзувларни бирма-бир ўқийман: «Абдулла Самдин, Сафар Аширов, Юнус Ғаниев, Йигитали Кўшмаков, С. Х. Қаюмов, Ислом Исмоилов, Хайитбой Қодиров, Ҳамдам Ғайназаров...»

Хамроҳларим — Тошкентнинг Собир Раҳимов туманидан Мамлакат опа, қизи Нодира кўз ёшларини арта туриб «оҳ» чекдилар. Билсам Мамлакат опанинг акаси Хатам Ғайназаров ҳам шу ерга дафн этилган экан. Кўзим беихтиёр ёшланди, ўлкам тўлиб титрадим. Урушга лаънатлар дедим. Она-бола Тошкентдан олиб келган бир ҳовуч тупроқни қабрга сочиб, бир ҳовуч тупроқдан олишди.

Қабристонни зиёрат қилиб юрганимизда Татьяна Марченко исмли аёл билан суҳбатлашдим. Биз гулчамбарлар қўйган қабр яқинида аёлнинг турмуш ўртоғи мангу уйқуда экан. Суҳбатдошимнинг айтишича, 1943 йил сентябрь ойининг охирги кунлари бу ердаги чуқурликка ўн бир жангчи жасадини кўмишганини кўрган. Марҳумларнинг баъзилари қора сочли йигитлари экан.

— Душман Днепр дарёсининг нариги бетида мустаҳкам ўрнашиб олганди, — деб сўзини давом қилди аёл. — Кечга томон қишлоқда турган разведкачилар гуруҳига дарёнинг чап соҳилидан плацдармни эгаллаш тўғрисида буйруқ бўлди. Сувдан ўтишда қулай жойни эрим яхши биларди. Тун ярмида у разведкачиларга йўл кўрсатиш учун қирғоққа тушиб кетди. Кейин билсам, бизникилар асосий кучлар етиб келгунча эгаллаган майдонни сақлаб туришган. Қаттиқ отишмада турмуш ўртоғим ҳалок бўлган, жасадини рус ва ўзбек аскарлари уйга олиб келишди.

Суҳбатимиз Днепр яқинидаги Змен хутори жангига, қаҳрамон Тўхтасин Бобоевга бориб тақалди.

— Шошманг, — деди Татьяна Михайловна. Зум ўтмай бир неча аёл, эркакларни бошлаб келди. Олимпиада Мирченко исмли кампир ўша кунлардаги кўрган, билганларини, эсида қолган аскарлар номини тилга олди. Мен уруш фронтларида кўрсатган юртдошларнинг жасоратига оид Россия Мудофаа вазирлигининг Подольск шаҳридаги Марказий архивида юритган иш дафтаримни чўнтагимдан олиб, Тўхтасин Бобоев ҳақида суҳбатни давом эттирдим.

... 1943 йил 1 октябрдан 2 октябрга ўтар кечаси 81-ўқчи дивизия таркибидаги 154-алоҳида разведка ротасининг кичик сержанти Тўхтасин Бобоев бўлинмасига Репки туманининг Змен хуторидан бир чақирим нарида Лутов кўли олдида Днепр дарёсидан ўтиб душманнинг отиш нуқталарини аниқлаш вазифаси топширилди.

Бўлинма жангчилари дарёдан бехатар ўтиб, нариги қирғоқдаги кичик плацдармни эгаллайди.

2 октябрь соат тўққизга яқин Тўхтасин Бобоев уч аскар билан душман мудофаасини ёриб ўтиб, хандақларга гранаталар улоқтирди. 10 нафар фрицни ва 6 пулемётни яксон қилди, муҳим ҳужжатларни қўлга киритди.

Орадан кўп ўтмай бир гала фашистлар бостириб кела бошлайди. Бўлинманинг ўнг қанотида турган Тўхтасин душманни яқинлаштириб: «Дадил бўлинглар, қўрқманглар. Душман саросимада ҳозир. Биз, албатта енгамиз. Орқамизда Днепр дарёси шовуллаб оқмоқда. Олға, дўстлар!» — деган хитоб билан қуролдошларини руҳлантириб, қарши ҳужумга ўтди. Бу жангда Тўхтасин 6 фашистни ер тишлатди.

3 октябрда Бобоев бўлинмаси душманнинг тўрт марта қарши ҳужумини қайтарди. Гитлерчилар 30 га яқин мурдани далада қолдириб чекинди.

4 октябрь эрта тонгда 20 чоғли фашистлар орқа томондан Т. Бобоев бўлинмасини қуршаб олишга ҳаракат қилди. Гитлерчилар миномёт, пулемётлардан қаттиқ ўқ ёғдириб турганига қарамай Бобоев илгари ҳаракат қилиб, жангчиларни ҳужумга кўтарди. Оғир ярадор бўлса ҳам жанг майдонини ташлаб кетмади. Гранаталар иргитиб 4 фрицни ўлдирди.

Марказий фронт ҳарбий кенгаши хулосасидан кўчирма:

Днепр дарёсини кечиб ўтганлиги учун Тўхтасин Бобоев Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонига лойиқдир.

Қўшин командири — Армия генерали — Рокосовский

Ҳарбий Кенгаш аъзоси — генерал лейтенант — Телегин

12.X.1943 йил.

СССР Олий Кенгаши Президиумининг 1944 йил 15 январдаги Фармонига биноан Тўхтасин Бобоевга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди.

***

Даврадан кимдир менга яқинлашди ва қўлини кўксига қўйиб: Фашист лаънатилардан бизни озод қилган ҳамшаҳарингиз Бобоев Тўхтасинга қизғин саломимизни етказинг. Қаҳрамонни меҳмонга таклиф қиламиз! — деди.

Ленин ордени, I ва II Ватан уруши, III-даражали «Шуҳрат» орденлари нишондори, уруш Қаҳрамони Тўхтасин Бобоев 1923 йил 12 январда Фарғона вилоятининг Ўзбекистон туманидаги Жонкетмон қишлоғида туғилган. Шу қишлоқдаги 8-март колхозида ишлади. Урушдан келиб, Тошкент юридик институтини тамомлади. Колхоз раиси, «Олмалиқ» совхозининг директори вазифаларида ишлади. 30 йилдан кўпроқ Оҳангарон шаҳар савдо ва умумий овқатланиш тармоқларида беқусур меҳнат қилди.

Уруш ногирони Тўхтасин ака ҳамон сафда. Шаҳар фахрийлар Кенгашининг фаоли сифатида ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга яқиндан ҳисса қўшиб келмоқда.

Тўхтасин ака умр йўлдоши билан фарзандлари, невараларининг ҳузур-ҳаловатида ҳаёт кечирмоқда. Умрингизга барака, қуролдош дўстим!

Акром АЪЗАМОВ,
уруш ногирони,
Оҳангарон шаҳри.

Бир одам — бир олам

ОДАМЛАР оғзида «минг ўлиб, минг тирилганман» деган гап юради. Ёпирай, шунақаси ҳам бўладими? Чамаси, бу ибора умр қувончлари-ю қийинчиликлари, тақдир зиёлари-ю заҳматлари, қисмат марҳаматлари-ю машаққатларига нисбат берилиб, айтилган бўлса ажаб эмас. Ҳа, ҳаёт сўқмоқлари тахтиравон йўл эмас. Унинг зарбаларига, мушкулотларига, армону камронликларига чидаш бера олган одамларни ҳақиқий инсон дейдилар.

ГУЛЛАР СОЧИБ ЮРАЙЛИК ЙЎЛЛАРИНГИЗГА

Қоя каби бардошли зотлар аёллар орасида кўпроқ учрайди, деган нақл бежизга ўхшамайди, чоғи.

Кайвона қариялар ёши улуғлашган сари камгап бўлиб қоладилар. Улар кўпинча кўзларини юмиб ҳаёлот оғушига бериладилар. Ана шундай дақиқаларда улар бутун умрларини яна бир карра фикран нигоҳларидан ўтказадилар. Лавҳалар... Лавҳалар. Саксон-тўқсон-юз... Ана шу йиллар давомида кўрган-кечирганлари қайта-қайта назарларидан ёришиб-ёришиб ўтаверади... Лавҳалар... Лавҳалар.

«Элас-эласда эсида... Аввал ота, бироздан сўнг она вафоти. Нима бўлаётганлигини унчалик яхши англамаса ҳам тўрт-беш яшар қизалоқ волидаларидан айрилиб қолганлигини сезарди. Сезардию, эзилиб-эзилиб йиғларди. Майитлар ош-сувига келган қариндош-уруғларни етим қолган гўдаклар Хонсаид ва Нозбибининг келажаги ташвишга солиб қўйганди. Шунда Тошкентдан келган Асад амакининг айтганлари ҳамон ёдида: «Пешонам шўр экан. Мана, фарзандсиз ўтяпман. Акамнинг зурриётларини хор қилиб қўймайман. Жигаргўшаларимни ўзим билан бирга олиб кетаман. Бири ўғлим, бири қизим бўлади». Катталар бошқача ҳал қилишди. Хонсаид бунда қолди, қизча Тошкентга жўнайдиган бўлди. Чимкентдан Тўйтепагача босилган бир неча кунлик йўл азоби ортда қолган эди. Маъюс жилмайиб турувчи ёқимтой қизча бир неча кунлардан сўнг амакисини «ота», янгасини «эна» деб чақира бошлади. Мурғак қалб қайта жонланган эди. Асад ака ва Холпошша аялар севинчларидан ўзларини қўярга жой тополмасдилар...».

Орадан йиллар ўтди. Кечагина пилдираб юрган Нозбиби балоғатга етиб, кўзга кўринди қўйди. Қизлик уйнинг туруми темирдан бўлиши керак экан. Асад ака хонадонидан совчилар аримай қолди. «Харидорлар» орасида ахийри Дадамат полвон «зўр» чиқди. Ўғли Ориф полвонга Нозбибини олиб берадиган бўлди... Тўй кунлари... Тўй кунларини момо минг йилда ҳам унутмайди.

«Чачвонга ўроғлиқ ҳолда ичкари кирганини билади. Ҳаяжондан юраги ҳаприқиб кетган қиз ўзини гўшанга орқасида кўрди. Янгалар «ўтир-ўтир» қилишди. Ғала-ғовур тинчигач, қандайдир қўллар унинг чимматларини кўтарди. Нозбиби кўзини ердан узолмасди. Қаршисида ўтирган жуфтиҳалолига тикилишга ботинолмасди. «Энди юз кўришинглар...». Бу янгаларнинг овози эди.

Нозбиби аранг киприкларини кўтарди. Кўтарди-ю, унинг дилидан шундай фикрлар ўтди: «О, худойим, бахтимни шу қадар ёрқин яратганмидинг, ўзингга шукур, ўзингга шукур». Термулиб турган икки қора кўздан чиққан севинч ёшлари ёноқлардан юмалаб, кафтига томди. Келин-куёв чиндан ҳам бир-бирига монанд, тилла узукка жавоҳир кўз қўйгандек эди».

Яхши-ёмон қават келади, дейдилар. Офтоб чиқиб турган кунларни қора булутлар боса бошлади. Йигирманчи йиллар хосиятсиз бўлди. Урушлар, қон тўкишлар, тараф-тараф бўлиб отишишлар, гала-гала гуруҳларни Сибирга жўнатишлар, озиқ-овқатларни тортиб олишлик, кийим-кечаклар танқислиги узоқ йилларга чўзилди. Яқингинада кўринган тотли кезлардан ном-нишон ҳам қолмаганди. Одамлар умидвор бўлиб, ўттизинчи йилларни кутиб олишди. Қаёкда дейсиз, бешбаттар бўлди. «Колхозга кириш, қулоқ қилиш» деган гаплар чиқди. Ҳадемай очарчилик ҳуруж қилди. Ейишга бир бурда нон қайда, кийишга бир парча мато йўқ. Оч-наҳор, озғин-тўзғин одамлар кўчаларда ўлиб қолишарди. Бу азоб-уқубатлар етмаганидек, шу орада қама-қама бошланди. Оддий сувчи Ориф ҳам бир фалокатдан қолди. Қамалиб кетай деди. Яхшилар орага тушиб, оддий деҳқонни оқлаб олишди. Кейин урушнинг совуқ хабари келди. Айримлар урушга кетди, айримлар «рабочий батальон» бўлишди.

Ҳаёт ҳаёт экан-да. Шу йиллар ичида Ориф полвон оиласида уч фарзанд дунёга келди. Раҳима, Турғун, Ҳусан... Уларни боқиш, едириш-ичириш керак. Чирқираб турган болалар «нон йўқ» деган гапни тушунишмасди.... Оталар билан оналар ҳафталаб уйга келишмасди. Бола-чақалар билан дала бошида, бир чўмич аталанинг гадоси бўлиб, қолиб кетишарди. Осмон узоқ, ер қаттиқ эди. Ойимча кампирнинг хазин алласи пайкаллар узра янграрди, холос.

Уруш йиллари ҳам оғир келди. Эркаклар жангга кетган. Далада фақат аёллару болакайлар ғимирлашарди. Кетмон чопиш, сув суғориш, ҳосил йиғиштириш, уларни топшириш... Ишларнининг ҳамма-ҳаммаси уларнинг зиммасида. Елкалар шилинган, қўллар қаварган, юзлар қорайган, кўзлар олазарак... Устига-устак кундалик мажбурият бор. Далага бир тўрва гўнг олиб келсангиз, бир бурда нон оласиз. Акс ҳолда... Кўпчилик тахта кунжара билан ҳам тавжи қилишарди. Кейин қорнини чангаллаб, кун бўйи ғужанак бўлиб юрарди.

Ориф полвон Бекободда — Фарҳод канали қурилишида. Икки-уч ойда бир келади. Уч-тўрт сўм чойчақа, орттирган бир-икки буханка нон, яна алланарсаларни илиниб, кўтариб келади. Озиб-тўзиб кетган. Охири касалликка чалиниб, уруш тугаш арафасида яримжон бўлиб, оиласига қайтди. Сирқовланиш Ориф полвонни ҳолдан тойдирган эди. Ўша машъум кунлар Нозбиби аянинг вужудига битмас яра янглиғ муҳрланиб қолган.

«Чигит экиш мавсуми бошланган палла. Нозбиби далада, бир гала хотин-халаж орасида қатқалоқ юмшатиш билан овора эди. Узоқдан кимдир қийқириб кела бошлади. У эгат бошига етар-етмас ўтириб қолди. Яна югурди. «Нозбиби кеннойи, ҳой Нозбиби кеннойи...» Кетмон сопига суяниб турган Нозбибининг юраги увишиб кетди. Дафъатан хаёли жойига келиб, қичқирган кимса томон югурди. «Ҳа, ҳа, ҳа тинчликми...». «Поччам оламдан ўтди...». Қолгани эсида йўқ. Хушини йўқотган аёл уйида, чўзиб қўйилган эрининг ўлиги устида ўзига келди. «Энди нима қиламан, айт-чи, арслоним, бегим, юрагимни тиламан, жаҳоним-жоним бегим. Уч болани менга ташлаб, қайларга кетдинг, ой бегим, сендан кўра мен ўлсам бўлмасмиди, вой бегим...». Нозбиби шу кундан эътиборан ҳам ота, ҳам она бўлиб қолган эди. Тақдирнинг бардошини синамоқ энди унинг чекига тушганди.

Унинг бутун вужуди метин иродага айланганди. Тош келса кемирди, сув келса симирди. Туну-кун ишлади. Бўлмади. Алқисса, уйини сотиб, бола-чақаларига едирди, корихолига ятатди. Кеч кузгача дала бошида — шийпонда қолиб кетди. Ниҳоят ерга қиров қўнганда акаси Хонсаид қишлоққа кўчириб олиб келди. Ўзи чор-ночор бўлишига қарамай, жигарчилик экан, уйининг бир бурчагидан жой берди.

...Лавҳалар, лавҳалар... Қанча-қанча сувлар оқиб кетди. Неча-неча йилларни шамол учириб, ўтмишга айлантирди. Нозбиби аёл бардоши қоялардан қаттиқ, тоғлардан ҳам қудратли эканлигини исбот қилди. Унинг умр бўйи қилган меҳнатлари, уруш ортида кўрсатган фидойилиги ва садоқати ўз тажассумини топди. Мустақиллик туфайли, адолат ва ҳақиқат тантанаси туфайли унинг кўксини «Шуҳрат» медали ясатди. Қайтар дунё деганлари рост экан. Эллик-олтмиш йиллик меҳнатлари, бошидан кечирган азияту риёзатлари, аламу ситамлари, ғайрату шижоатлари ўз қадрини топиб, кўксини безади. Бу нишон она-Ватанининг, муқаддас заминнинг улуғвор бир рамзи эди. Тўқсон беш яшар момо кўзларида ёш билан дуога қўл очдилар: «Биздай оддий одамларнинг иззат-икромини жойига қўйган Ислом Каримов ўғлимга минг бора раҳмат! Менга ўхшаб, юзга кириб юрсинлар, обрў-эътиборларини худойим боқий қилсин!».

Яқинда Ўртачирчиқ туманидаги Қорасув қишлоғи аҳли, тўқсон баҳорни қаршилаётган Ойимхон, Асалхон сингари онахонлар, фарзандлар, ўнлаб невара-чеваралар, келин-кечаклар, қуда-қудағайлар, қариндош-уруғлар Нозбиби Дадаметовани 95 ёшга кирганлиги билан чин дилдан қутладилар. Суюкли набираларидан бири — Гулноз «Бувижон, юзга киринг, ундан ҳам ошиб кетинг. Бизлар гуллар сочиб юраверайлик йўлларингизга» деб момонинг бўйинларидан қучиб, юзларидан ўпди. Эркатой чевара — Азиза эса ачом-ачом қилиб, оппоқ момосини бағрига босди.

Р. УМАРОВ.

Юртга чирой берган асли
Қизларми ё Наврўз, азал?!
Кўнгил дейди, кўклам фасли
Ул ҳам гўзал, бул ҳам гўзал...

Даврон АҲМАД сурат-лавҳаси.

ЖУРНАЛИСТЛАР ЎҚИМОҚДА

Давлат матбуот қўмитаси ва Ўзбекистон журналистлар уюшмаси ҳузурида ташкил этилган журналистларни қайта тайёрлаш марказида туман газеталари муҳаррирларининг икки ҳафталик таълим курси тугади.

Тингловчилар ҳузурида Тошкент давлат дорилфунуни ҳамда Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети профессорлари, вазирликлар ва идораларнинг етакчи мутахассислари рекламани ташкил этиш ва ундан фойдаланиш, газета бозори маркетинги каби муҳим масалалар бўйича лекция ўқидилар. Машғулотларнинг алоҳида қисми муассислар билан тузилган шартнома асосида тенг ҳуқуқли ҳамкорлик муносабатларини йўлга қўйиш масаласига бағишланди.

Таълим курси ташкилотчилари республика оммавий ахборот воситаларининг барча ходимларига бозор иқтисодиётига доир муносабатларни ўргатишни режалаштирмоқда.

(ЎзА мухбири).

Санъат оламида

МУҲАББАТ СУЛТОНИ

Ҳамза номидаги ўзбек Давлат академик драма театри ижодий жамоаси театр мухлисларини янги саҳна томошаси билан хушнуд этди. Драматург Хайитмат Расул қаламига мансуб «Муҳаббат султони» икки пардали шеърий фожиани иқтидорли режиссер Марат Азимов саҳналаштирган. Шарқ афсоналари асосида ўзига хос янгича талқинда саҳнага олиб чиқилган Лайли ва Мажнун қисмати, уларнинг сўнмас ва афсонавий муҳаббати акс этган саҳналар, киши қалбига сархушлик олиб кирувчи мусиқалар, шеърий муҳаббат изҳорлари асарни янада кўтаринки руҳда чиқишига омил бўлган. Спектакл руҳига мос саҳна безакларини рассом Бахтиёр Тўраев ишлаган. Асардаги асосий ролларни Қаҳрамон Абдураҳимов, Зуҳра Ашурова, Толиб Мўминов, Пўлат Носиров, Малика Иброҳимова, Беҳзод Муҳаммадкаримов, Турғун Хонтўраев, Шоҳида Исмоилова ва бошқалар ижро этмоқдалар.

ТЕАТР ЧИРОҚЛАРИНИ ЁҚҚАНДА

«Қизил тонг» маданият саройи қошидаги «Тангри» театр студияси янги-янги театрлаштирилган томошалар билан шинавандалар эътиборини қозонмоқда. Ижодий жамоанинг «Театр чироқларини ёққанда» деб номланган янги томошаси ҳам мухлислар томонидан илиқ кутиб олинди. Яна Қалантарова саҳнага олиб чиққан мазкур томоша ўзбек, рус драматургларининг саҳна асарларидан олинган лавҳалар, Афанди латифалари асосида кичик театр чиқишлари, қувноқ куй ва қўшиқлардан иборатлилиги билан ҳам барчага манзур бўлмоқда. Мазкур янги томоша шу кунларда пойтахт маданият масканларида намойиш этилмоқда.

С. СИРОЖИДДИНОВ.

СПОРТ

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЯНГИ РЕКОРДИ

Олимпия ўринбосарлари билим юрти спорт залида енгил атлетикачиларнинг баҳорий мусобақалари бўлиб ўтди. Анвар Кўчмуродов 60 метр масофага бўлган югуришда 6,2 дақиқа вақт кўрсатиб, Ўзбекистоннинг янги рекордини ўрнатди. Уч қатнашчи илк бор спорт усталиги талабини бажарди.

ЧИРЧИҚЛИК ШАХМАТЧИ МУСОБАҚА ҒОЛИБИ

ШАХМАТ-ШАШКА клубида мамлакатимизнинг энг кучли шахматчилари тўпланиб, ғолиблик учун дона сурдилар. Иштирокчиларнинг тўрт нафари спорт устаси, 31 қатнашчи спорт усталигига номзод, 27 иштирокчи биринчи разряд талабига эга эди. 11 имкониятдан 9,5 очко тўплаган чирчиқлик Р. Кагиров ғолибликни қўлга киритди. Самарқандлик А. Анорқулов 9 очко билан иккинчи, сирдарёлик М. Хайлаев 8 очко билан учинчи бўлди.

ЎРИНБОСАРЛАР ЕТИШМОҚДА

«ПАХТАКОР» ўйингоҳи спорт залида қиличбозлик бўйича ўсмирлар ва болалар ўртасида бўлиб ўтган мусобақалар спортнинг бу турида муносиб ўринбосарлар етишаётганлигини исботлади. Шахсий ҳисобда рапира ва шамширлар беллашувида вилоятимиз вакиллари Виталий Петров ва Вадим Белогрудов совриндорлар сафидан ўрин эгаллашди. Команда баҳсида Тошкент вилояти рапирачилари (ўсмирлар) иккинчи, қизлар учинчи бўлдилар.

БОЛАЛАРНИ ЁЛҒИЗ ҚОЛДИРМАНГ

ЗУККО оилаларда яхши анъана бор. Ота-оналар ҳеч қачон ақлини тўлиқ танимаган жажжиларини қаровсиз қолдирмайдилар. Чунки, улар ўйинқароқлик билан оқибатини ўйламаган ҳолда турли ўйинларга, жумладан, гугурт ёқиб, олов ёндиришга қизиқсинадилар. Бундай ҳолатлар, маълумки, жуда ёмон фожиаларга олиб келади.

Яқинда Бўстонлиқ туманининг Чорбоғ қўрғонида ана шундай хунук воқеа содир бўлди. Б.Пўлатовлар хонадонида ёнғин чиқди, саккиз ва олти ёшли икки қизалоқ бевақт нобуд бўлишди.

Шу йилнинг икки ойи таҳлили ҳам таскин бермайди. Вилоятимиз ҳудудида бу вақт мобайнида 367 марта ёнғин бўлганлиги қайд этилди. Натижада, 5 киши ҳалок бўлди, 38 нафар киши эса турли хил оғир тан жароҳатлари олди.

Айни кунларда вилоят ёнғиндан сақлаш хизмати ҳамда кўнгилли ўт ўчириш жамияти ходимлари фуқаролар ўртасида ёнғинга қарши мавзуда кенг тушунтириш ишларини олиб бораётирлар. Лекин, бундан тегишли хулоса чиқарилмаётганлиги боис ҳамон ёнғинлар бўлиб турганлиги кишини ташвишлантиради. Ҳурматли фуқаролар, уй соҳиблари, сизларга яна бир бор мурожаат қиламиз. Газ печкалари, электр асбобларини ишга туширишда хавфсизлик қоидаларига тўлиқ амал қилинг. Балоғат ёшига етмаган фарзандларингизни ёлғиз қолдирманг. Зеро, ўзингга эҳтиёт бўл, ўзгадан ўпкалама, деган нақл бежиз айтилмаган, ахир.

Қ.АСАНОВ,
вилоят ёнғиндан сақлаш бошқармаси бош мутахассиси, ички ишлар хизмат майори.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOŞKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Муҳаррир: Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: *хатлар ва оммавий ишлар бўлими:* *33-40-48* *Эълонлар:* *33-99-15, 32-57-27.*

• Мақолалар, эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун муаллифлар, реклама ва эълон берувчилар масъулдир.

• Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-0101. 19315 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2.

"Шарқ" нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.00 1 2 3 4 5 6